

VIBEKE PODEBUSKS SLÆGTEBOG?

Af *William Christensen.*

I.

En af de Slægtebogs-Forfatterinder, der har vundet størst Navnkundighed ved sit personalhistoriske Arbejde, turde være den Vibeke Podebusk, hvis Navn står over disse Linier. Hun var Datter af Claus Podebusk († 1540) og af Anne Olufsdatter Krognos, ægtede 1549 Evert Bild til Ravnholt († 1567) og døde 1596.¹

Thiset roser i ret stærke Udtryk hendes Slægtebog og »en Art dansk Krønnike«, som er knyttet dertil,² og som foreligger trykt.³ Men vil man eftersøge autentiske Håndskrifter af disse hendes Arbejder, er man uheldig stillet.⁴ Ja det kan ske, at man i det gamle Adelsleksikon kan finde hende nævnt som Forfatter af en Slægtebogstekst, der slet ikke skylder hende, men den bekendte Anne Krabbe († 1618) sin Tilblivelse.⁵ Og i et andet Håndskrift kan man træffe en Række Våbentegninger, der vistnok er tegnede af Historikeren Sandvig og i alt Fald har en Bemærkning af ham om, at de er tagne »af Fr. Wibeke Podebuskes Slegtebog«,⁶ en Bemærkning, der måske er rigtig for så vidt, som det er muligt (men også kun muligt), at de pågældende Tegningers Kilde kan følges tilbage til Vibeke Podebusk. Men Kilden er rigtignok ikke Våbenafbildninger, som hun har tegnet eller ladet tegne, men kun Våbenbeskrivelser, der kan forekomme i Håndskrifter, som mulig har fået

¹ Se om hende Dansk biograf. Lexikon XIII. 196 og Danm. Adels Aarbog 1908 S. 370 f.

² Dansk biograf. Lexikon, anf. St.

³ I Suhms Saml. II. 3. H. S. 19—33. Rørdams ganske korte Omtale af dette sidste Arbejde (i: Historieskrivningen og Historieskriverne i Danm. og Norge siden Reformationen I. 125) udmærker sig ikke i påfaldende Grad ved Korrekthed.

⁴ Jfr. nærværende Meddelers Bemærkninger i Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 5, sammenlign 7. — Det er ikke lykkedes at skaffe oplyst, hvad det er for et Håndskrift, der citeres som »Wibeche Podebusch in M. SS. Gen. Viror. illustr.« (med bestemte Sidetal) i Kallske Saml. Fol. 121 under Farsen.

⁵ Lexicon ov. adelige Familier i Danm., Norge og Hertugdømmene I S. XXXIII; jfr. Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 28.

⁶ Se en Side i RA. Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 45; jfr. også en derpå klæbet Notits af Bertouch.

deres Præg af hende. At Forholdet er dette, fremgår af, at nogle af Tegningerne viser sig at være ganske urigtige Konstruktioner, men Konstruktioner, hvis Opståen kan forklares af Beskrivelser, som forekommer i Håndskrifter, der mulig går tilbage til Vibeke Podebusk.¹

Vil man forsøge at efterspore det indbyrdes Forhold mellem de Håndskrifter, i hvis Tekst Vibeke Podebusk kan antages at have haft nogen Andel, vanskeliggøres en sådan Undersøgelse i høj Grad af det pågældende Materiales Karakter. Medens der, som det anden Steds er omtalt, haves en Række Håndskrifter, der er skrevne så at sige helt eller dog for en Del med den meget skrivende Lisbet Bryskes egen Hånd,² erindrer Forfatteren af nærværende Meddelelser ikke at have truffet Vibeke Podebusks egen Hånd i et Slægtbogs-Håndskrift; og selv uden for sådanne må det vistnok regnes for en stor Sjældenhed at støde på den.³ Og på den anden Side er det ganske ubestrideligt, at adskillige af de Håndskrifter, som er blevet satte i Forbindelse med Vibeke Podebusk, nu ikke sjældent har senere Tilføjelser at fremvise;⁴ men medens sådanne Tilføjelser i ikke få af Lisbet-Bryske-Teksterne er skrevne med de oprindelige Tilføjeres egne Hænder, forekommer det tilsvarende Forhold kun undtagelsesvis i de her nedenfor behandlede Håndskrifter, der viser Forbindelse med Vibeke Podebusk. Disse Håndskrifter foreligger som Regel kun i senere Afskrifter, så at både den oprindelige Hovedhånds og de senere Tilføjerhænders Tekst nu er skreven med én og samme yngre Hånd;⁵ og en Undersøgelse af Håndskriftmaterialet besværliggøres selvfølgelig herved i høj Grad.⁶

¹ Se Våbenbeskrivelser, der findes i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 15b—17b. De Tegninger af Aage Nielssøns og Hans Spoldeners Våben, der gives på den i forrige Note nævnte Side, er højst sandsynlig foranledigede af en Beskrivelse som den, der meddeles i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 17a; men at de er ganske urigtige, fremgår af Gengivelsen af de pågældende Personers Segl hos Thiset, Danske adel. Sigiller fra det XV., XVI. og XVII. Aarh., henholdsvis B XIII 5 og H XXIV 2.

² Jfr. Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 21 f. og nærværende Meddelers Artikel »Lisbet-Bryske-Tekster« i samme Tidsskrifts 9. R. IV.

³ Hendes egenhændige Underskrift findes i RA. C 6 b, Adkomstbreve Danmark 1579 Juni 19 (her lidt mere end selve Navnet) og 1584 Maj 14.

⁴ Som et særlig karakteristisk Eksempel på en sådan successiv Tilblivelse kan nævnes et Sted i den såkaldte »Düning-Rosenkrantz's Slægtbog« S. 366 (i Rigsarkivets Manuskriptsamling), der lyder: »Her Johan Turesens søn heder Gøste Johanson och haffuer fest her Gusta Ollsens datter, som heder jomfru Karinne; den haffuer nu Kong Gustaf; och haffuer hand fest her Chrestofer Andersøns datter igien; och haffuer nu dereß bröllop verret; och er hun nu død.«

⁵ Den væsentligste Undtagelse herfra er det nedfr. omtalte, i Lunds Landsarkiv opbevarede Håndskrift: »Danska geneal. m. m. 6«, der har ikke få Tilføjelser, bl. a. med den bekendte Sophie Brahes egen Hånd.

⁶ Sammenlign Ellen Jørgensens Ord om de middelalderlige Årbøger: »Spørgsmaalet om Aarbøgernes indbyrdes Forhold, der er saa vanskeligt at

Det kan dog allerede her udtales, at den detaillerede Undersøgelse, der foretages i det følgende (og som ifølge Sagens Natur jævnlig må gå ret meget i Enkeltheder), vil give som Hovedresultat, at Vibeke Podebusk må dele Æren for det hende tillagte Forfatterskab med andre, og det desværre ofte således, at der ikke kan drages nogen bestemt Grænse mellem hendes og de andres Andel i Arbejdet.

II.

Som Udgangspunkt for en Undersøgelse om Vibeke Podebusks Forfatterskab kan tages et Håndskrift, der ligger så langt tilbage i Tiden, at det har været ejet af den fra Unionstidens Historie kendte Arvid Trolle († 1505). Dette Håndskrift, der nu opbevares i det kongelige Bibliotek i Stockholm under Signaturen B 4, har gentagne Gange været benyttet i Litteraturen. For sin væsentlige Del er det et Lovhåndskrift, og det er derfor omtalt af Schlyter i hans »Samling af Sweriges Gamla Lagar«;¹ men endvidere indeholder det foruden en Del Lægeråd m. m. adskilligt af rent historisk Interesse. En Del annalistiske, men ikke nøjagtig kronologisk ordnede Optegnelser til Sveriges Historie findes på Bindets forreste Inderside og på Håndskriftets Bl. 1a;² den yngste af disse Optegnelser er en med en noget yngre Hånd skreven Meddelelse om Arvid Trolles Død i 1505. Lidt længere inde i Håndskriftet³ træffer man et Kalendarium, som indeholder en Række Optegnelser⁴ dels til Sveriges Historie i Almindelighed og dels af personalhistorisk Art; de sidste vedrører for en ikke uvæsentlig Del Familien Trolle og Arvid Trolles Svigerfader Iver Axelssøn Thott. Men endvidere giver Håndskriftet på andre Steder nogle Oplysninger om Arvid Trolles Familieforhold, dels øjensynlig i Anledning af Arve- eller Ejendomsspørgsmaal⁵ og dels ligefrem med Angivelse af forskellige af hans Aner (hans Moders fædrene og mødrene Slægt og hans Faders fædrene og mødrene Slægt).⁶ Og endelig findes i Hånd-

klare, fordi disse Annalværker . . . med en enkelt ubetydelig Undtagelse ikke ligger for os i original Skikkelse med Grundstamme og Fortsættelse med skiftende Hænder, men kun i Afskrifter, Afskrifter fra Middelalderen og Afskrifter fra nyere Tid« (Ellen Jørgensen, Historieforskning og Historieskrivning i Danmark indtil Aar 1800 S. 8).

¹ Nemlig, således som angivet på forreste Bindplades Inderside, i hans Udgaves 3. Bd. (Uplands-Lagen) S. XXIV, 10. Bd. (Konung Magnus Erikssons Landslag) S. XXVIII og 11. Bd. (Konung Magnus Erikssons Stadslag) S. XII.

² De er trykte *Scriptores rerum Svecicarum* I. I. 236—37.

³ Bl. 11a—16b.

⁴ Trykte *Scriptores rerum Svecicarum* I. I. 233—35.

⁵ Håndskriftets Bl. 17b og 18a (trykte i Svenska autografsällskapets tidsskrift I, henholdsvis S. 170 L. 11—19 og S. 169 L. 18—170 L. 10).

⁶ Håndskriftets Bl. 202b (trykte anf. St. S. 168 L. 15—169 L. 12; Udgi-
verens Rettelse S. 169 L. 4 skyldes øjensynlig en Uagtsomhed).

skriftet nogle sagnagtige Meddelelser om en »Gwnner Grøbe« i Værend, der åbenbart opfattes som en Kvinde og skal have ladet halshugge 3 Søstersønner af St. Sigfred, hvilken sidste kom fra England og kristnede Sverige. Der opregnes 6 Brødre til »Gwnner Grøbe«; »theris fader hedh Gywke konnungur oc boodhe i Wærendh. Gwnner Grøbe ligger wedh Twing i Bleginghe i hedhen jordh; hwn dreffs aff Wærend aff konnung Oleff, som sancte Sigfridus cristidnæ. Fforneffnde Gwnner haffde een dotter effter seg; hwn hed Gøthe, oc hwn wor cristen, ock icke hennes moder«. ¹ Denne Slægt sættes anden Steds, ² men ikke her, i Forbindelse med Familien Trolle.

At Håndskriftet har tilhørt Arvid Trolle, siges i en Notits på Bindets forreste Inderside, der er skreven med en Hånd, som er ret vanskelig at tidsfæste, men vel tilhører det 16. eller 17. Århundrede. Der findes da også i Håndskriftet Optegnelser om Grænserne for hans Besiddelser Bergkvara og Ed; og i en anden, i 1476 affattet Erklæring i Håndskriftet om Ejendomsforhold taler han i første Person. ³ Man kan endvidere i et af den bekendte Sophie Brahes Håndskrifter finde Optegnelser om »her Arffuidt Throlles federne oc møderne slegtt, som er schreffued effter en fortegnelse, som hand med egen haand haffuer schreffuett«, ⁴ hvorved der mulig sigtes til de ovenfor omtalte Afsnit af Håndskriftet B 4. ⁵ Men det er ikke Sophie Brahe egenhændig, der karakteriserer »Fortegnelse«n på den anførte Måde; og Teksten i hendes Håndskrift kan ikke være afskreven direkte efter det af Arvid Trolle ejede Håndskrift, så at det er tvivlsomt, om hun og den, der arbejdede for hende, har haft noget første Hånds Kendskab til dette. Der er derfor næppe Grund til at lægge alt for megen Vægt på den fra Sophie Brahe eller hendes Omgivelser stammende Oplysning om Arvid Trolles egenhændige Nedskrift. Og når de Optegnelser, der findes på Indersiden af Håndskriftet B 4's Bind og på Håndskriftets Bl. 1a, er blevet betegnede: »Annotata chronologica Arvidi Trolle«, ⁶ eller når der i nyere Tid er talt om, at han på Håndskriftets første Blad »selv har nedskrevet en række historiske notits i kronologisk orden«, ⁷ lader dette (selv bortset fra, at Udtrykket kronologisk Or-

¹ Håndskriftets Bl. 202a, venstre Spalte. (Af Sidens højre Spalte kan nu kun læses enkelte, i Regelen ufuldstændige Ord, idet man formentlig med Forsæt har søgt at bringe Skriften til at forsvinde.) Jfr. Folkminnen och folk-tankar VI. 23 og Hyltén Cavallius-föreningen, årsbok 1930 S. 63—65.

² Se således endnu Anrep, Svenska adelns ättar-taflor IV. 418.

³ Håndskriftets Bl. 199 b—200b.

⁴ Landsarkivet i Lund, »Danska geneal. m. m. 6« Bl. 27a (nævnt i Hist. tidskr. f. Skåneland II. 48).

⁵ Nemlig Håndskriftets Bl. 202 a og b.

⁶ Se Overskriften i *Scriptores rerum Svecicarum* I. I. 236.

⁷ Arup i Hist. Tidsskr. 8. R. I. 392.

den er urigtigt) sig formentlig slet ikke bevise. Den afdøde ansete svenske Personalhistoriker K. H. Karlsson udtaler sig da også med langt større Forsigtighed, når han et Sted nævner »de genealogiska anteckningar om Trolle-slægten, som i slutet af 1400-talet troligen under inseende af lagmannen Arvid Trolle († 1503 (!)) nedskrifvits i« Håndskriftet.¹ Men i alt Fald kan man utvivlsomt gå ud fra, at Arvid Trolle har næret Interesse for sin Slægts Historie, og det sikkert ikke alene i de Tilfælde, hvor et Kendskab til denne Historie kunde hjælpe ham til at forøge sine Besiddelser.

Hvad Håndskriftets Historie efter Arvid Trolles Tid angår, skal det nævnes, at det foroven på Bl. 193a har fået tilføjet Bemærkningen: »Ffruue Anne her Axsels Vgorp effterleffu[e] høre denne loffhbohgh tyll aff rette er(ffue?)«. Umiddelbart derefter har dog en anden Hånd skrevet (på Tysk, men med Påvirkning af svensk Retskrivning): »Das ist nicht wår«; men længere nede i samme Sides Margen har en Hånd, der mulig er den samme, som har indført Notitsen om Axel Urups Enkes Ejendomsret til Håndskriftet, skrevet: »Anno domini Mdli skreff Ereck Vgrop dette mett synn egen hanndthskreffth«.

Af de to på denne Side i Håndskriftet nævnte Personer er Hr. Axel Urups Enke Fru Anne en Datter af Arvid Trolle i hans 3. Ægteskab med Ture Turesson Bjelkes Datter Birgitte; efter den nævnte Axel (Erikssøn) Urups Død i 1540 sad Fru Anne Enke indtil sin Død i 1560.² Den i Håndskriftet omtalte Erik Urup er sagtens hendes Søn, om hvem der ikke synes at være meget bekendt.³

III.

Hvorledes det end har forholdt sig med Håndskriftets Historie efter Arvid Trolles Tid⁴ og med hans Datter Anne Trolles Ejendomsret til det, kan man i ethvert Fald sikkert gå ud fra, at hun har arvet Faderens slægtshistoriske Interesse, mulig endda i forøget Målestok. I alle Tilfælde er der bevaret flere Spor af en sådan slægtshistorisk Interesse hos hende end hos hendes Fader. Nærvæ-

¹ Svenska autografsällskapets tidskrift I. 168. — Mere Grund kunde der være til at mene, at det er Arvid Trolles Søn Erik Trolle, der egenhændig har gjort en Indførsel på Håndskriftets Bl. 102b, som ender med Ordene: »Ericus Trolle in Echolm scripsit«; men sikker er denne Antagelse ikke, og i alt Fald er Indførslen afgjort ikke af personalhistorisk Interesse, idet den meddeler Midler mod Sygdom hos Svin.

² Jfr. om hende de i Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 6 Note 10 anførte Steder.

³ Se om ham og hans Hustru (Regitze Sivertsdatter Grubbe) Danm. Adels Aarbog 1932 II. 177, 1895 S. 164.

⁴ Ifølge en Notits af Hadorph på Bindets forreste Inderside foræredes det i 1686 til Antikvitetskollegiet.

rende Meddeler har anden Steds¹ gjort opmærksom på, at der i Helvig Kaas's nu i Rigsarkivet opbevarede Slægtetog forekommer et Afsnit, der må antages at hidrøre fra Anne Trolle; men dette Afsnit gør uheldigvis lige så unøjagtigt et Indtryk som Resten af Håndskriftet, i Regelen dog uden at det kan afgøres, om Fejlene ikke allerede fandtes i Skriverens Forlæg.²

Afsnittet begynder, som tidligere omtalt, med en Række annalistiske Optegnelser;³ men de er ikke kronologisk ordnede, ligesom der ind imellem dem forekommer Oplysninger om et Par Begravelser i Næstved. Disse Optegnelser's Årstal er ofte urigtige; men tager man Hensyn til Fejlene, viser det sig, at de bortset fra en Angivelse om Abraham Broderssøns Død, der (i en også i anden Henseende uheldig Skikkelse) sættes til 1487 i Stedet for 1410,⁴ omfatter Tiden 1448—1542. De falder i 2 forskellige Grupper: en, der kan siges at angå den politiske Historie (Danmarks og Sveriges), og en, der angår den nævnte Anne Trolles Slægt (Familien Trolle, hendes Faders tidligere Hustrus Fader Iver Axelssøn Thott og hendes egen Moders Slægt Bjelke⁵); den skrivende taler her gentagne Gange i 1. Person og viser sig på disse Steder som et Barn af Arvid Trolle i hans ovennævnte sidste Ægteskab med Birgitte Turessdatter Bjelke.⁶ Det kan bemærkes, at det er både de politiske og de slægthistoriske Optegnelser, der er fortsatte et langt Stykke ned i det 16. Århundrede og i ethvert Fald længe efter Arvid Trolles Død i 1505. Og det skal (i Anledning af Spørgsmålet om Vibeke Podebusks personalhistoriske Forfatterskab) tilføjes, at de annalistiske Optegnelser, der findes i det her omhandlede Afsnit af Helvig Kaas's Slægtetog, intet indeholder, der tyder på nogen Interesse hos den skrivende for Familien Podebusk. Der forekommer ganske vist 2 Notitser, der lyder, at »anno 1515 vor frue daug daa

¹ Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 6 f. — Til den sstds. S. 1—8 givne Oversigt over Indholdet af Helvig Kaas's Slægtetog kan føjes, at det har vist sig, at et ret betydeligt Stykke af denne, nemlig Bl. 83a L. 3 f. n.—Bl. 97b L. 13, er at betragte som et Stykke af Sophie Ruds Slægtetog. Det svarer til en Tekst i Thottske Saml. 4to 1871 Bl. 9a L. 3—46b L. 2 og til en Tekst i Lunds Landsarkiv, »Danska geneal. m. m. 6« Bl. 4a L. 8—20b L. 16 f. n.; men der er ganske vist ikke få Forskelligheder mellem Stykket hos Helvig Kaas og de 2 andre Tekster. Ligesom disse sidste har dog også Stykket hos Helvig Kaas Oplysninger, der må være skrevne længe efter Sophie Ruds i 1555 indtrufne Død; således nævner det Bl. 91a (L. 8 f. n.) en Axel Pedersøn Brahe, der først blev født 1582 (Danm. Adels Aarbog 1888 S. 114).

² Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 2.

³ Håndskriftets Bl. 129 b—132b.

⁴ Håndskriftets Bl. 130a.

⁵ Det er rimeligvis også dette sidste Hensyn, der har foranlediget Nævnelser af Abraham Broderssøns Død, idet han var Fader til Ture Turesson Bjelkes Stifmoder. — Adskillige af de anførte Familie-Data vedrørende Iver Axelssøn og Slægten Trolle nævnes i Optegnelserne 2 Gange.

⁶ Håndskriftets Bl. 129b, 130b.

anammedt her Prebenn Podebusch Ferrille gaardt och guodtz«, og »anno 1536 vor frue daug presentum [!] daa antuordet her Predbiørenn Ferrelle gaard och goeds fra sig«.¹ Men disse Notitser er sikkert ikke skrevne af Hensyn til Predbjørn Podebusk, men, så vidt skønnes, fordi det drejer sig om en Gård Færelde, nu Färlöfsholm (i Östra Göinge Herred), der fra en Slægt Kyrning gennem Ture Turesson Bjelke og Arvid Trolle var gået over til Anne Trolles Mand Axel Urup.²

Efter de omtalte annalistiske Optegnelser følger, som tidligere nævnt, i Helvig Kaas's Slægtebog³ et Afsnit af egentlig Slægtebogs-Karakter, hvori den talende ligeledes betegner sig som et Datterbarn af Ture Turesson Bjelke.⁴ Og vedkommende udtaler Ønsker som: »Gudt vere dennom alle naadige och barmhiedtige« om Efterkommerne af sin Morfaders Fader Ture Stensson Bjelkes 2 Hustruer,⁵ eller: »Gudt vere dennom alle naadige« om Ture Trolles afdøde Børn,⁶ men taler særlig udførlig om et Dødsfald blandt Axel Urups og Anne Trolles Børn, idet der om dette Ægtepars Søn Laurids Urup siges, at han »døde vdi Detnolde [!] vdi greffue Be[r]nhardt stadt, och loedt same greffue hannom erligenn begraffue vdi samme stadt, och bleff handt dødt torsdagenn for juelledaug anno 1558, Gudt hanns siell naade«.⁷ Den udførlige Meddelelse om dette Dødsfald hidrører efter al Sandsynlighed fra Moderen; og når nærværende Meddeler anden Steds⁸ har peget på den Mulighed, at Forfatteren af det her omhandlede Afsnit af Slægtebogen kunde være Ture Trolle, taler den gengivne Notitses Udførlighed formentlig afgjort herimod, selv om Ture Trolle havde været i Live, da det pågældende Dødsfald fandt Sted, hvad han faktisk ikke var.

Det ses da heller ikke, at det omtalte Afsnit af Slægtebogen indeholder noget, som er foregået efter Anne Arvidsdatter Trolles Død i 1560.⁹ Af de ret få Årstal, der forekommer i Afsnittet, er

¹ Håndskriftets Bl. 130b.

² Se Danm. Adels Aarbog 1901 S. 223 og Breve i Hist. tidskr. f. Skåneland II. 259—62. Opgivelserne om Gården i Ahlenius och Kempe, Sverige I. 556 er øjensynlig ikke helt pålidelige.

³ Håndskriftets Bl. 133a—147b.

⁴ Håndskriftets Bl. 141a.

⁵ Sstds.

⁶ Håndskriftets Bl. 138a.

⁷ Håndskriftets Bl. 142b—143a.

⁸ Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 6.

⁹ Der nævnes ganske vist på Bl. 138a 6 af Ture Trolles Børn som døde, hvoriblandt en Erik Trolle, som ifølge Stamtavlen i Danm. Adels Aarbog 1891 S. 418 skal være død 1560 28. Novbr. Men da Håndskriftet blandt de døde Børn også nævner en Anne, som ifølge den anførte Stamtavle først døde 1617, samt »toe, heeder Axell«, ligger det nær at antage (hvis da Navnene er pålidelige), at Ture Trolle ligeledes har haft 2 Børn af Navnet Erik og 2 af

det yngste 1559,¹ og Affatteren nævner både Gustav Vasa og Christian III som levende.² Ganske vist må det nævnte Årstal 1559 med sin nærmere Tidsangivelse Fastelavns Søndag, der falder efter Christian III.s Død, altså være en senere Tilføjelse i Forlægget, og på sådanne senere Tilføjelser tyder også den ret hyppig forekommende Vending: og er N. N. nu død (ved Omtalen af Personer, der lige i Forvejen er nævnte som levende),³ ligesom Tekstens successive Tilblivelse tillige fremgår på anden Måde.⁴ Men det ses som sagt ikke, at sådanne Tilføjelser har strakt sig ud over Året 1560.⁵

Det kan anføres, at ligesom de ovenfor nævnte annalistiske Optegnelser ikke viser nogen særlig Interesse for Familien Podebusk, således gælder det samme om det her omtalte Slægtbogs-afsnit. Når en i 1557 afdød ung Fru Gisel Podebusk betegnes som salig med Gud⁶ (en Vending, der iøvrigt ikke er helt ualmindelig hos Forfatteren), skyldes det i dette Tilfælde formentlig ikke, at hun var en Podebusk, men derimod, at hun var gift med en Søn af Anne Trolle.⁷

Det viser sig, at Affatteren af det pågældende Afsnit ikke helt sjældent (men dog kun i dets første Del) interesserer sig for at beskrive de af ham omtalte Personers, især Ægtepars, Våben.⁸ Hvad i øvrigt selve Afsnittets Indhold angår, har det i sin nuværende Form en alt andet end heldig Skikkelse. Ikke blot nævner det flere Gange Børn af Ægtepar umiddelbart, før det anfører Børnenes Forældre;⁹ men det kan ske, at det omtaler Personer og Slægtskabsforhold som bekendte, som der i Virkeligheden først gøres Rede for langt senere i Afsnittet.¹⁰ Men når man har sat sig

Navnet Anne, så at altså de i Håndskriftet nævnte Børn af Navnene Erik og Anne kan være døde som små før de på den trykte Stamtavle anførte Børn af de samme Navne.

¹ Håndskriftets Bl. 142b.

² Håndskriftets Bl. 140b, 145b.

³ Således Håndskriftets Bl. 134a, b, 135b, 136b, 137a, b.

⁴ Se Håndskriftets Bl. 134a L. 7 f. n.—4 f. n., 139a L. 5 f. n.—1 f. n. (det sidste Sted i det væsentlige det samme, som er anført ovfr. S. 2 Note 4).

⁵ Et Ægtepar, der blev viet i Februar 1560 (Axel Tønnessøn Viffert og Anne Andersdatter Lindenov; Danm. Adels Aarbog 1901 S. 457) nævnes i Håndskriftet Bl. 144a kun som trolovet.

⁶ Håndskriftets Bl. 142b.

⁷ Danm. Adels Aarbog 1908 S. 371, 1932 II. 177; jfr. Dansk biograf. Lexikon XVIII. 112, 113.

⁸ Håndskriftets Bl. 133a, 134a, 137a, b.

⁹ Håndskriftets Bl. 141b L. 3 f. n.—142a L. 4, 142a L. 9 f. n.—3 f. n., 142b L. 4—9, 143a L. 10—16, 144a L. 9—14, L. 17—21.

¹⁰ Se Håndskriftets Bl. 133a (de første Ord efter de annalistiske Optegnelser), der begynder: »Item samme her Thuri Steennsens sønn, handt haffde medt frue Berette Abramsdatter«, medens dette Ægtepars Giftermål først omtales på Bl. 141a, der altså egentlig er at betragte som Afsnittets Begyndelse.

ind i disse uheldige Forhold, viser det sig, at Afsnittet har 2 Formål, nemlig at opregne på den ene Side Efterkommerne efter Anne Arvidsdatter Trolles Morfaders Fader Ture Stensson Bjelke i begge hans Ægteskaber samt efter Ture Stensson Bjelkes sidste Hustru Margrethe Eriksdatter Krummediges 2. Mand Krister Nilsson Vasa i begge dennes Ægteskaber,¹ og på den anden Side Efterkommerne efter Anne Arvidsdatter Trolles Mand Axel Urups Stamfader, der betegnes som »her Jenns Hollgiersßenn, som førde veirehoernedt² vdi sitt wabenn och boede paa Vggerup«.³

Endnu skal det omtales, at de 2 sidste Sider af Helvig Kaas's Slægtebog,⁴ der bærer Overskriften: »Min moeders møernne primo«, efter al Sandsynlighed også oprindelig hidrører fra Anne Arvidsdatter Trolle. Bortset fra Overskriften taler Affatteren ganske vist ikke i første Person; men den »min Moder«, som Overskriften nævner, må efter Sammenhængen formentlig antages at være Anne Trolles Moder, Ture Turesson Bjelkes og Inger Kyrnings Datter Birgitte. Og Siderne nævner da også både Anne Trolles og hendes Mand Axel Urups Forfædre.⁵

IV.

I det svenske Rigsarkiv fandtes tidligere en anonym Slægtebog,⁶ som nu er afgivet til det danske Rigsarkiv, i hvis Manuskriptsamling den er registreret under Almindelig dansk-norsk Personalhistorie Nr. 12 b. Den er skreven med en Hånd fra 2. Halvdel af det 16. Århundrede eller c. 1600, og den begynder med et Stykke, der i alt væsentligt stemmer med det ovenfor⁷ omtalte Stykke i Stockholm-Håndskriftet B 4, der omhandler »Gwñner Grøbe« og hendes Slægt. Hun er dog blevet til en Mand »Gunder Grubesøn« eller »Gunder Grubbe« i det danske Rigsarkivs Håndskrift, som

¹ Håndskriftets Bl. 133a—141b.

² c: Vædderhornet.

³ Håndskriftets Bl. 141b—147a. — De derefter følgende 2 Sider i Håndskriftet (Bl. 147b—148a), som har Overskriften »Ingrud [!] Yllffue slegt«, vedrører kun for en mindre Del Slægten Trolle, men gengiver bl. a. de ovfr. S. 4 omtalte Oplysninger om en sagnagtig Slægt i Vårend, der dog heller ikke her sættes i Forbindelse med de ældre Troller (derimod er her »Guner Grylbesenn« eller »Gunder Grilbe« fra en Kvinde blevet til en Mand). Og endvidere meddeler de anførte Sider et Par Årstal til Trollernes Historie fra Slutningen af det 15. Århundrede.

⁴ Bl. 157b—158a.

⁵ Et Afsnit af Helvig Kaas's Slægtebog (Bl. 97b—115b), om hvilket nærværende Meddeler anden Steds (i Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 5) har udtalt, at det skriver sig fra Vibeke Podebusks Slægtebog eller dog en denne nærstående Kilde, vil findes nævnt nedfr. i Afsnit VIII.

⁶ Den betegnedes dér: »Danska geneal. m. m. 10«.

⁷ S. 4.

fortsætter med nogle Sider,¹ der ikke findes i det stockholmske Biblioteks Håndskrift og sætter Gunder Grubesøns Slægt i Forbindelse med den svenske og den danske Kongeslægt. Også med Trolle-Slægten tilvejebringes der en Forbindelse i det danske Rigsarkivs Håndskrift,² her delvis under Benyttelse af de Oplysninger, som Stockholm-Håndskriftet B 4 har om Arvid Trolles Aner,³ men således at det københavnske Håndskrift går længere ned i Tiden (til Herluf Trolle og hans Søsken).

Derefter følger i det københavnske Håndskrift⁴ et Slægtbogs-Afsnit, der viser nært Slægtskab med det ovenfor⁵ nævnte Afsnit i Helvig Kaas's Slægtbog, som må antages at skrive sig fra Anne Arvidsdatter Trolle. Men Afsnittet i den anonyme Tekst er uheldig redigeret, idet det begynder på et Sted, der findes et Stykke inde i Anne Trolles Tekst.⁶ Og det stemmer ikke helt overens med den sidstnævnte; der er Stykker af denne, der mangler i den anonyme Tekst i det danske Rigsarkiv, og der er omvendt Stykker af den anonyme Tekst (i et ikke så lidt større Omfang), der mangler i Anne-Trolle-Teksten i Helvig Kaas's Slægtbog. For den overvejende Del stemmer de 2 Afsnit dog overens, og det kan nævnes, at den anonyme Tekst ligesom Anne-Trolle-Afsnittet jævnlig giver Beskrivelse af de Personers Våben, som den omtaler. Men Karakteren af Afgivelserne mellem de 2 Tekster er ikke uden Interesse. Det er tidligere⁷ nævnt, at Forfatteren af Trolle-Afsnittet i Helvig-Kaas-Slægtebogen nogle Gange betegner sig som et Datterbarn af Ture Turesson Bjelke og som et Barn af Arvid Trolles sidste Ægteskab; men disse Angivelser findes delvis i de i Helvig-Kaas-Teksten indeholdte annalistiske Optegnelser og kun én Gang i selve Slægtbogs-Afsnittet. Nu indeholder den anonyme Tekst i det danske Rigsarkiv slet intet, der svarer til de annalistiske Optegnelser hos Helvig Kaas; og det enkelte Sted i selve dennes Slægtbogsafsnit,⁸ hvor den skrivende kalder Ture Turesson for sin Morfader, er udeladt i Rigsarkivets anonyme Tekst. Og denne sidste omtaler ganske vist Anne Trolles i Tyskland døde Søn Laurids Urup;⁹ men det sker i en anden Sammenhæng og på en langt mere kortfattet Måde, end det, således som ovenfor¹⁰ nævnt, er Tilfældet i Helvig Kaas's Anne-Trolle-Tekst.¹¹ Den, der har ladet den anonyme Tekst

¹ Bl. 1a—2b.

² Bl. 2b—4b.

³ På Bl. 202b; jfr. ovfr. S. 3.

⁴ Bl. 4b L. 5—27a L. 1 f. n.

⁵ S. 7—9.

⁶ Helvig Kaas's Slægtbog Bl. 134b L. 15 f. n.

⁷ Ovfr. S. 6, 7.

⁸ Bl. 141a.

⁹ Håndskriftets Bl. 13a.

¹⁰ S. 7.

¹¹ Bl. 142b—143a.

eller dens Forlæg nedskrive, synes således at have tabt Anne Trolles særlige Interesse for Trolle'rne. Og ser man omvendt på det ny, der er tilkommet i den anonyme Tekst uden at findes i Anne-Trolle-Teksten, er der ganske vist meget af dette, der ikke leder Tanken i en bestemt Retning; men man vil dog ikke undgå at lægge Mærke til, at den første større Udvidelse, som den anonyme Tekst¹ har at opvise i Forhold til Anne-Trolle-Teksten, vedrører Efterkommerne efter Anne Mouridsdatter Gyldenstjerne, der var Mormoder til den V i b e k e P o d e b u s k, hvis Virksomhed i Slægtbogs litteraturen skal omtales i nærværende Artikel. Af de ikke talrige Årstal, der findes i den hele anonyme Tekst, er det et forholdsvis betydeligt Antal, der forekommer på de få Sider, som udgør den her omhandlede Udvidelse; og det drejer sig om Dødsår (og delvis Dødsdage) for den fra det 16. Århundredes Historie bekendte Anders Bille, der havde været gift med Vibeke Podebusks Moster, og for 2 af hans Sønner (for den enes Vedkommende med Tilføjelsen: »Gud giffue hannom met alle christne sielle en salig och gledelig opstandelße«) samt for 2 af Vibeke Podebusks egne Søkende.

Der er således formentlig stor Sandsynlighed for, at det her omhandlede Afsnit af den anonyme Tekst i det danske Rigsarkiv eller vel rettere dets Forlæg er gået gennem Vibeke Podebusks Hænder, og at hun har sat et ret stærkt Præg på det, skønt det langtfra kan kaldes for et helt originalt Arbejde af hende. Og til disse indre Grunde for Vibeke Podebusks Forfatterskab kommer, at et Håndskrift i Landsarkivet i Lund, som er betegnet »Danska geneal. m. m. 6«, og som vi vil komme tilbage til nedenfor, for en betydelig Del af sit Indhold viser nær Overensstemmelse med det her omtalte Håndskrift i det danske Rigsarkiv; men et mindre Afsnit af dette lundske Håndskrift (dets Bl. 32a—46a) siges udtrykkelig i Håndskriftet selv at hidrøre fra en af Vibeke Podebusk i 1550 skreven Slægtbog. At Året 1550 må være unøjagtigt, vil vi senere få at se; men fra sit Bl. 36a viser det lundske Håndskrift god Overensstemmelse med det her omtalte anonyme Håndskrift i Rigsarkivet fra dettes Bl. 4b af, så at man herved får en ydre Bekræftelse på, at i alt Fald en Del af dette sidste Håndskrift er blevet præget af Vibeke Podebusk.

Men hvor stort et Stykke af disse 2 Tekster der er blevet påvirket af Vibeke Podebusk, er vanskeligt at sige; og måske går denne Påvirkning kun til et Sted på Bl. 20a i Rigsarkivets Håndskrift.² Thi ganske vist genfindes endnu de nærmest efterfølgende

¹ I sit Bl. 9a L. 6 f. n.—11b L. 2 f. n. (i Forhold til Helvig Kaas's Slægtbog Bl. 137b).

² c: til Sidens L. 7 incl.

Blade af den anonyme Tekst¹ også i Helvig Kaas's Anne-Trolle-Afsnit; men disse efter Bl. 20a følgende Blade begynder med Familien Urup, i hvis Historie Anne Trolle havde en naturlig Interesse, da hendes Mand hørte til den, men som derimod, så vidt skønnes, ikke kunde have nogen særlig Betydning for Vibeke Podebusk.

Rigsarkivets anonyme Tekst ender imidlertid ikke på samme Sted som Anne-Trolle-Afsnittet i Helvig Kaas's Slægtebog; fra det Sted, som svarer til Anne-Trolle-Afsnittets Slutning, fortsætter den anonyme Tekst med en lang Række Sider,² hvortil der intet tilsvarende findes i Anne-Trolle-Afsnittet. Dette den anonyme Teksts sidste Afsnit viser Slægtskab i Stilen med det foregående Afsnit og ligeledes med Anne-Trolle-Afsnittet, for så vidt som man også i Slutningsafsnittet jævnlig finder Personernes Våben beskrevne; og endvidere må det antages, at Slutningsafsnittet har foreligget afsluttet ved Tiden 1560 eller kort efter, på samme Måde som de 2 andre Afsnit.³ Men noget tydeligt Tegn på, at dette Afsnit er forfattet helt eller delvis af Vibeke Podebusk, er ikke påtruffet.⁴

Det kan nævnes, at der bag i det til Klevenfeldts Samlinger i det danske Rigsarkiv hørende Håndskrift »Collect. geneal. Dan.« findes en Række Blade, som er skrevne med et Par Hænder fra Midten eller delvis 2. Halvdel af det 16. Århundrede, og som viser nært Slægtskab med Slutningen af det her omtalte anonyme Håndskrift i det danske Rigsarkiv. Bladene i Håndskriftet »Collect.

¹ c: til Bl. 27a L. 1 f. n.

² Håndskriftets Bl. 27b—53 a (c: til Håndskriftets Ende).

³ Hvad Tiden for Tilblivelsen af Indholdet af Rigsarkivets anonyme Håndskrift angår, anføres der ganske vist på dets Bl. 19b et Dødsår 1561; og det samme År gentages i den nedfr. nævnte »Düring-Rosenkrantz's Slægtebog« S. 368 (af Holger Parsberg) og i den nedfr. nævnte Tekst i Ribe Katedralskole Bl. 11a. Men Angivelsen er næppe rigtig. Thi Rigsarkivets anonyme Håndskrift sætter selv et andet Sted (Bl. 48b) Dødsfaldet til ½ År efter vedkommendes i 1555 afdøde Moder; Anne-Trolle-Afsnittet i Helvig Kaas's Slægtebog har Året 1556 (Bl. 141b), og det nedfr. omtalte Håndskrift Thottske Saml. Fol. 1136 har: et År efter 1555 (Bl. 20a).

⁴ Man kunde henvise til, at Håndskriftet Bl. 33b—34a anfører Dag og År for Eline Gøyes 2. Giftermål (idet hendes 1. Mand Mourids Olsson Krognos var Vibeke Podebusks Morbroder), eller til, at Håndskriftet hele 3 Gange (Bl. 16b, 37a (her med Tilføjelsen: »Gud were hannom nadig«) og 41a) nævner Dødsåret for en Markvard Rønno, der faldt i Ditmarsken 1559, (idet hans trolovede senere blev gift med en Fætter til Vibeke Podebusk). Men navnlig den sidste Forbindelse er jo unægtelig ret fjern. — Det kan anføres, at det her omtalte anonyme Håndskrift i det danske Rigsarkiv har enkelte Tilføjelser med andre Hænder (Bl. 10b, 12b, 30a, b, 39b og 43a); men de er gennemgående korte og uden større Interesse bortset fra, at en enkelt af dem (på Bl. 39b) formentlig er skreven med den anden Steds omtalte Lisbet Huitfeldts egen Hånd.

geneal. Dan.« er dog til Dels urigtig indbundne, idet de øjensynlig skal læses i Ordenen: 188, 187, 190—97, 183—86. I denne Rækkefølge går deres Indhold igen i Rigsarkivets anonyme Håndskrifts Bl. 48b—53a (5: til Håndskriftets Slutning); men om end de 2 Tekster er nær beslægtede, kan det ikke antages, at den ene er afskrevet efter den anden. Ganske vist viser det sig, at en Tilføjelse, som er gjort med en anden Hånd i »Collect. geneal. Dan.« Bl. 197a (hvor den fylder c. 5 Linier), og som kan påvises at være skrevet af Jørgen Lagessøn Urnes Hustru Magdalene Tygesdatter Brahe,¹ i alt væsentligt går igen i selve det andet Håndskrifts Tekst (Bl. 50b), hvor den er skrevet med dennes oprindelige Hånd; men på andre Steder findes mindre Afvigelser mellem Teksterne (selv når man ser bort fra, at en Del andre, lidt nyere Tilføjelser i »Collect. geneal. Dan.« helt mangler i den anden Tekst), så at de som nævnt næppe er afskrevne efter hinanden.

En Tekst, der viser nært Slægtskab med den ovenfor omtalte anonyme, som nu findes i Rigsarkivets Manuskriptsamling, Almindelig dansk-norsk Personalhistorie Nr. 12b, foreligger i den såkaldte *D ü r i n g - R o s e n k r a n t z ' s S l æ g t e b o g*, der nu opbevares i den samme Samling i Rigsarkivet under den samme Afdeling, men som Nr. 16b. Om denne sidste Slægtbog har nærværende Meddelelser anden Steds² gjort nogle Bemærkninger; det Afsnit af den, som her har Interesse, er dens 3. og sidste Del, der er skrevet med Landsdommer Holger Parsbergs Hånd. Denne Del af Slægtbogen begynder på Håndskriftets S. 358 og fortsættes til dets Slutning; men den er i en ret medtagen Forfatning, og jo mere man nærmer sig Håndskriftets Ende, des dårligere er Teksten bevaret, og des mindre kan man få ud af den. Holger Parsbergs egenhændige Tekst begynder på S. 358 på samme Måde som Bl. 1a i den nævnte anonyme Tekst i det danske Rigsarkiv, når undtages, at den sidste i sin Overskrift har 2 Linier, som Holger Parsberg udelader. Og der vedbliver derpå at være meget nær Overensstemmelse mellem de 2 Tekster, så langt man kan følge Holger Parsbergs Tekst. Hvor dette bliver vanskeligt, er der kun knap én Side af den anonyme Tekst tilbage;³ men der er ingen Grund til at antage, at ikke også Indholdet af denne ene Side har været til Stede i Düring-Rosenkrantz-Teksten. Men denne er derefter åbenbart bleven fortsat med en Række Rettelser, der ligeledes er egen-

¹ Jfr. om dette Ægtepar Danm. Adels Aarvog 1888 S. 101, 1904 S. 470 (Magdalene Brahe var Datter af Slægtbogsforfatterinden Sophie Rud). Magdalene Brahes Hånd til Sammenligning kan findes i RA. Christopher Gøyes Arkiv Pk. II under Jørgen Urne 1568 15. Novbr.

² Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 50—52.

³ Düring-Rosenkrantz-Teksten S. 385 L. 1 f. n. svarer til den anonyme Tekst Bl. 52b L. 9 f. n.

hændig skrevne af Holger Parsberg og synes at hidrøre fra en Konferering med en anden Tekst, og til hvilke der intet tilsvarende findes i det anonyme, betydelig ældre Håndskrift.

Der forekommer i Holger-Parsberg-Teksten ingen Tilføjelser med andre Hænder, når undtages, at en Hånd, der øjensynlig er Oluf Hermanssøn Nysteds,¹ på Tekstens S. 358 har overstreget og ændret en ret betydelig Række af Holger Parsbergs Linier. Derimod har denne sidste selv gjort et meget stort Antal Tilføjelser i Margenen, hvor han har anført den pågældendes Slægtnavn, når dette manglede i selve Teksten; og ligeledes kan man engang inde i Teksten² finde en Tilføjelse, der er skreven af ham selv med lidt anderledes farvet Blæk, formentlig i 1671, på hvilket Tidspunkt altså den egentlige Tekst må antages at have foreligget.

Når der ovenfor er fremhævet det nære Slægtskab mellem Rigsarkivets anonyme Tekst og Holger-Parsberg-Teksten, må det dog ikke forstås således, at den sidste er afskrevet efter den første. At dette ikke kan være Tilfældet, fremgår af, at Holger Parsberg har en Notits om Arvid Trolles Hustru Beate Iversdatter Thotts Død i Året 1487,³ som mangler på det tilsvarende Sted i det ældre Håndskrift.⁴ Også andre Afvigelser kan træffes mellem de 2 Tekster;⁵ og ganske vist er det muligt, at adskillige af disse skyldes Uagtsomhedsfejl fra den yngre Teksts Side, ligesom andre kun er stilistiske (når således den ældre Tekst betegner Mandens og Kvindens ægteskabelige Stilling henholdsvis ved Ordene Husband og Hustru, bruger Holger Parsberg i alt Fald meget ofte i det første Tilfælde Ordet Mand og i det andet enten Ordet Kone eller Frue). Men af det anførte vil det fremgå, at de 2 Tekster som sagt ikke kan være afskrevne efter hinanden, men at de må gå tilbage til en fælles Kilde. Og det viser sig da også, at Holger Parsbergs Tekst i sin nuværende Skikkelse står på et Standpunkt, der er i alt Fald et Par År yngre end den anden: Holger Parsberg, men ikke den anonyme Tekst, nævner en Carl Johanssøn Urne som død, der levede endnu 1563;⁶ og Holger Parsberg, men ikke den anonyme Tekst, siger, at et Ægtepar (Jens Bille og Karen Rønnov), der blev gift i Decbr. 1559, har Børn sammen.⁷

¹ Jfr. om ham Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 51 f.

² Håndskriftets S. 360.

³ Håndskriftets S. 360.

⁴ Dettets Bl. 4a.

⁵ Således har Düring-Rosenkrantz-Teksten S. 366 L. 22 en Bemærkning: »och er hun nu død«, der mangler i den ældre Teksts Bl. 14b.

⁶ Se de 2 Tekster, henholdsvis S. 367 og Bl. 9b; sammenlign Danm. Adels Aarbog 1904 S. 477, jfr. 476.

⁷ Se de 2 Tekster, henholdsvis S. 368 og Bl. 10b; jfr. Danm. Adels Aarbog 1890 S. 88. — Det må dog nævnes, at begge de 2 her anførte Steder af

Sammen med den af Holger Parsberg skrevne Tekst må omtales et Slægtebogs-Håndskrift, der findes i Ribe Katedralskoles Bibliotek i Grønlunds Samlinger VI. 61 (Personalia) under Bogstavet T. Det er uindbundet og er skrevet med en Skrivershånd fra 2. Halvdel af det 17. Århundrede; men det har på sit Bl. 2b nogle Tilføjelser, som er skrevne af den anden Steds¹ omtalte slægtebogsinteresserede Adelsdame Anne Trolle Nielsdatter († 1723; selvfølgelig ikke at forveksle med den ovenfor nævnte, langt ældre Anne Trolle Arvidsdatter). Betydelig hyppigere træffer man dog i Håndskriftet den ligeledes anden Steds² omtalte Niels Juul Axelsøns Hånd; og også den bekendte Peder Dyrskjøt har adskillige Gange skrevet i det. Håndskriftet består af flere forskellige Afsnit. Det er dets Begyndelse (Bl. 1a—15a), som har Interesse for det her foreliggende Spørgsmål, og som vi derfor snart skal komme tilbage til. Efter dette første Afsnit følger nogle ubeskrevne Sider; men Resten af Håndskriftet (hvis Slutning må antages at mangle) viser, bortset fra 2 med Peder Dyrskjøts Hånd skrevne Stamtavler på dets Bl. 33b og 38b, ret nært Slægtskab med 2 forskellige Afsnit af den store Slægtebog i Thottske Saml. Fol. 1077, der er skrevet med Tale Ulfstands egen Hånd.³

Det ovennævnte første Afsnit af Ribe-Teksten (Bl. 1a—15a) er meget nær i Slægt med Begyndelsen af den før omtalte, af Holger Parsberg egenhændig skrevne Del af »Düring-Rosenkrantz's Slægtebog«, dog således at dette Afsnit af Ribe-Teksten ikke når længere end til S. 373 L. 3 i Holger Parsbergs egenhændige Tekst. På de ovenfor⁴ nævnte Steder, hvor der findes Afgivelser mellem Holger Parsbergs Tekst og den ældre, anonyme Tekst i Rigsarkivet, stemmer Ribe-Teksten med Holger Parsbergs og ikke med den anden Tekst. På samme Måde viser det sig, at Ribe-Teksten ligesom Holger Parsberg⁵ bruger Betegnelserne Mand og Kone eller Frue i Modsætning til den ældre Teksts Udtryk Husbond og Hustru. Og endelig kan det nævnes, at de Slægtnavne, som Holger Parsberg jævnlig har tilskrevet i sin Margen, i Ribe-Håndskriftet ofte er blevet indarbejdede i selve Teksten. Det sker ganske vist ikke

Holger Parsbergs Tekst først synes at have fået deres nuværende Form ved en senere Tilføjelse af ham selv, der mulig hidrører fra en Konferering, som han har foretaget med en anden Tekst.

¹ Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 9, 13 f., 24, 42—46, 9. R. II. 1, 9. R. IV. 21, 38.

² Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 5 (med de dér anførte Steder), 16—18.

³ Ribe-Teksten Bl. 19a—33a og 34a—38a svarer til Thott-Håndskriftets Bl. 33a L. 1—54a L. 4 f. n. (Overensstemmelsen er her langtfra ordret; men en svensk Randnote i Thott-Håndskriftets Bl. 38a er benyttet i Ribe-Teksten Bl. 22b). Og Ribe-Tekstens Bl. 39a—51b (5: Håndskriftet ud) svarer til Tale Ulfstands Bl. 153a L. 1—167b L. 14.

⁴ S. 14.

⁵ Ovfr. S. 14.

altid, og ikke helt sjældent er Slægtnavnene fra Holger Parsbergs Margen helt forsvundne i Ribe-Teksten; men undertiden er de også i Ribe-Teksten anbragte i Margenen, og i så Tilfælde kan det være gjort med nøjagtig de samme, ret karakteristisk formede Indskudstegn, som Holger Parsberg har anvendt på de tilsvarende Steder i sin Tekst.¹ Der er da al Grund til at antage Ribe-Teksten for afskrevet efter Holger Parsbergs Tekst; men uheldigvis er Ribe-Teksten, som nylig nævnt, ikke så fuldstændig som den anden, idet den kun omfatter omtrent Halvdelen af den.

Da både Niels Juul Axelssøns og den til ham ret nær knyttede Peder Dyrskjøts Hånd forekommer i Ribe-Teksten, er der Grund til at formode, at denne har været ejet af Niels Juul; og herpå tyder da også adskillige af hans Randbemærkninger (delvis med tilhørende Udstregning), især i Håndskriftets 2. Halvdel.² Hvis det er Niels Juul selv, der har ladet Afskrivningen foretage, kan det bemærkes, at han var 2 År ældre end Holger Parsberg;³ men dette udelukker jo ikke, at han kan have benyttet dennes Arbejde, særlig ikke hvis det skriver sig fra et forholdsvis så tidligt Tidspunkt af Holger Parsbergs Liv som ovenfor⁴ antaget.

V.

Endvidere skal her nævnes et anonymt Slægtebogshåndskrift, der findes i *Thottske Saml. Fol. 1136* og er skrevet med et Par Hænder, der er fra det 18. Århundrede eller dog c. 1700. Det viser Slægtskab med de ovenfor nævnte Håndskrifter: det anonyme, som er afgivet fra det svenske Rigsarkiv til det danske, Holger Parsbergs egenhændige Tekst i Düring-Rosenkrantz's Slægtebog, og Teksten i Grønlunds Samlinger i Ribe Katedralskole. Men medens der intet er til Hinder for, at disse 3 Håndskrifter eller deres Forlæg ifølge deres Indhold kan være forfattede af Vibeke Podbusk, gælder dette ikke om Thottske Saml. Fol. 1136; thi hun døde 1596, medens det Thottske Håndskrift et Sted nævner Årstallet 1611.⁵ I det hele viser den Thottske Tekst sig på mange Punkter at stå på et væsentlig yngre Standpunkt end de nævnte 3 andre Håndskrifter, idet den på mangfoldige Steder fører Fremstillingen

¹ Sammenlign Ribe-Tekstens Bl. 2a og 9b med Düring-Rosenkrantz's Slægtebog, henholdsvis S. 359 og 367. Også Ordet »revisi«, som Niels Juul har tilføjet inde i Ribe-Tekstens Bl. 11a, viser sig at være en Gengivelse af det samme Ord, som findes på det tilsvarende Sted i Holger-Parsberg-Teksten S. 368.

² Bl. 11b, 24a, 31b, 42a, 47b, 48b.

³ Jfr. om deres Fødselsår Danm. Adels Aarvog 1890 S. 267, 1907 S. 356.

⁴ S. 14.

⁵ Håndskriftets Bl. 24a. På Bl. 12b nævner det ganske vist Året 1607; men her foreligger en Fejlskrift, idet der er Tale om Anne Arvidsdatter Trolles Søn Laurids Urup, som døde allerede 1558 (ovfr. S. 7).

væsentlig længere ned i Tiden end de. Og når en Sammenligning mellem den Thottske Tekst på den ene Side og de 3 andre på den anden Side allerede herved vanskeliggøres en Del, viser det sig, at selv bortset fra disse yngre Indskud i den Thottske Tekst er Forholdet mellem den og de 3 andre Tekster ret indviklet.

Den Thottske Teksts Begyndelse (Bl. 4a L. 1¹—12a L. 1 f. n.) og dens Slutning (Bl. 35a L. 3 f. n.—52b L. 1 f. n., 3: Håndskriftet ud) svarer, når man ser bort fra de omtalte senere Udvidelser, i det hele godt til de tilsvarende Dele af den anonyme Tekst i det danske Rigsarkiv.² Det Thottske Håndskrift udelader dog, så vidt skønnes konsekvent, den ældre Teksts jævnlige Bemærkninger om, at N. N. nu er død (Bemærkninger, der jo ganske vist, når det drejer sig om Personer, der har levet i det 16. Århundrede, er ret overflødige sete fra dens Standpunkt, der skriver c. 1700), og ligeledes det ved en Del Personer udtalte Ønske: Gud være ham nådig (et Ønske, der for den, som skriver 100 År eller mere efter et sådant Dødsfald, selvfølgelig lige så godt kunde udstrækkes til samtlige de afdøde). Men vil man spørge, om da denne Begyndelse og Slutning af den Thottske Tekst (selv bortset fra de senere Udvidelser) kan være afskrevet efter nogen af de 3 andre Tekster, viser det sig, at dette er udelukket. Den Thottske Tekst har Bl. 11a—b en længere Randbemærkning, der ganske vist er skrevet med Skriverhånden, men hvis hele Stil afgjort viser hen til en ældre Tid, så at det må antages, at den allerede fandtes i Thott-Tekstens Forlæg; men denne Randbemærkning savnes i alle de 3 andre Tekster. Og Thott-Teksten har Bl. 6a den ovenfor³ omtalte Notits om en Begivenhed i Trolle-Slægtens Historie, der findes i Holger-Parsberg-Teksten og i Ribe-Teksten, men ikke i Rigsarkivets anonyme Håndskrift. I den Thottske Tekst har Notitsen ganske vist fået det urigtige År 1486 i Stedet for 1487; men da Notitsen helt mangler i det anonyme Håndskrift, kan dette altså ikke være Thott-Håndskriftets Kilde. Men heller ikke Holger Parsbergs Tekst eller Ribe-Teksten kan være Thott-Håndskriftets Kilde, idet dette sidste i Modsætning til de 2 andre, men i Overensstemmelse med det danske Rigsarkivs anonyme Tekst,⁴ bruger Udtrykkene Husbond og Hustru (og ikke: Mand og Kone eller Frue) om Mandens og Kvindens Stilling i Ægteskabet.

Medens altså Begyndelsen og Slutningen af Thottske Saml. Fol. 1136, bortset fra sine yngre Udvidelser, viser Overensstemmelse

¹ Håndskriftets Bl. 1—3 er ubeskrevne.

² Nemlig henholdsvis dennes Bl. 1a L. 1—14b L. 15 og dens Bl. 31b L. 6—51a L. 10 (den anonyme Tekst fortsætter dog derefter endnu med c. 2 Blade, der mangler i den Thottske Tekst, ligesom denne også på sit Bl. 51a L. 10 f. n. udelader omtrent 2 Sider, der findes i Rigsarkivets Tekst Bl. 47b—48b).

³ S. 14.

⁴ Jfr. ovfr. S. 14, 15.

med de 3 andre ovenfor¹ nævnte Håndskrifter, gælder dette ikke det mellemliggende Stykke, nemlig Håndskriftets Bl. 12b L. 1—35a L. 4 f. n. Dette Stykke begynder inde i et Punktum, hvis første Del helt mangler, og Stykket er ganske urigtig forbundet både med det foregående og med det efterfølgende Parti. På ikke få Steder viser ganske vist også dette Stykke Overensstemmelse med de 3 andre Tekster, især når man tager Hensyn til, at Thott-Teksten også for dette Afsnits Vedkommende står på et væsentlig yngre Standpunkt end de andre. Men der er i det her omtalte Afsnit af Thott-Teksten Partier, som for Tidens Skyld godt kunde have stået i de andre Tekster, men som dog ikke findes der. Og særlig er det værd at lægge Mærke til, at det pågældende Afsnit af Thott-Teksten på adskillige Steder, men ganske vist langt fra helt igennem, viser Slægtskab med det ovenfor² nævnte Anne-Trolle-Afsnit i Helvig Kaas's Slægtebog. Dele af Thott-Teksten, som i alt Fald til Dels mangler i de 3 ovennævnte Tekster, kan i det væsentlige findes i Anne-Trolle-Afsnittet hos Helvig Kaas, selv om dette sidste står på et ældre Standpunkt end Thott-Håndskriftet.³ Og Thott-Teksten kan på sådanne Steder have den samme uheldige Redaktion som selve Anne-Trolle-Afsnittet,⁴ idet også den flere Gange omtaler Børn af Ægtepar, før den nævner Børnenes Forældre.⁵ Thott-Håndskriftet omtaler ganske vist ikke Anne Trolles Søn Laurids Urups Død og Begravelse så udførlig, som selve Anne-Trolle-Afsnittet gør,⁶ men anfører dog hans Dødsdag;⁷ og på et andet Sted viser Thott-Teksten mere Interesse for Anne Trolles Slægt, end hun selv gør i det bevarede Afsnit, idet ikke dette sidste, men derimod Thott-Teksten nævner Tid og Sted for en anden af Anne Trolles Sønners Forlovelse.⁸ Men det er som sagt ikke gennem hele det her omtalte midterste Stykke af Håndskriftet i Thottske Saml., at man træffer Slægtskab med Anne-Trolle-Teksten. Andre Dele også af dette Stykke er beslægtede med de 3 ovenfor nævnte Tekster; men i alt Fald i sin nuværende uheldige Redaktion har Thottske Saml. Fol. 1136 en sådan Skikkelse, at selv om man ser

¹ Jfr. S. 16.

² S. 6—9.

³ Sammenlign Thottske Saml. Fol. 1136 Bl. 12b L. 7—14a L. 10 f. n., 19b L. 7—21a L. 8 f. n. og 23b L. 8—25a L. 1 f. n. med Helvig Kaas's Slægtebog i Rigsarkivet, henholdsvis Bl. 138b L. 6—140a L. 7 f. n., 141a L. 6 f. n.—143a L. 11 og 144a L. 9—144b L. 16.

⁴ Jfr. ovfr. S. 8.

⁵ Sammenlign de 5 sidste af de ovfr. S. 8 Note 9 anførte Steder af Helvig Kaas's Slægtebog med Thottske Saml. Fol. 1136, henholdsvis Bl. 20a L. 3 f. n.—20b L. 3, 20b L. 8—13, 21a L. 9 f. n.—4 f. n., 23b L. 8—14 og L. 15—19.

⁶ Jfr. ovfr. S. 7.

⁷ Bl. 21a.

⁸ Sammenlign Thottske Saml. Fol. 1136 Bl. 20b med Helvig Kaas's Slægtebog Bl. 142b.

bort fra de Afsnit af Håndskriftet, der nødvendigvis må være forfattede efter Vibeke Podebusks Død, kan det næppe forsvares at betragte hele den resterende Del af det som en Vibeke-Podebusk-Tekst.

VI.

Det ovenfor¹ omtalte Håndskrift i L a n d s a r k i v e t i L u n d : »D a n s k a g e n e a l . m . m . 6« begynder på sit Bl. 32a et nyt Afsnit, der bærer Betegnelsen : »1550 anden hellig trefoldighedtz søndag war denne slegtebog wdschreffuet her paa Rauffuenholt aff fru Wiuecke Podebusck, som er her Claus Podebusckis datter aff Krapperup och Euert Bildtz hustru aff Rauffuenholdt«. Det pågældende Afsnit er skrevet med forskellige Hænder, som må anses for at være fra det 17. Århundredes 1. Halvdel, så at det altså, når man ser hen til den anførte Titel, må være en Afskrift. Det har dog Tilføjelser med andre Hænder, der formentlig er fra omtrent samme Tid som Hovedhænderne og delvis må anses for Skriverhænder, om end Sophie Brahes egen Hånd ikke sjældent forekommer blandt dem.

Når Afsnittets Overskrift betegner Året 1550 som dets Forlægs Tilblivelsesår, kan dette ikke være rigtigt. Selv om man vil se bort fra, hvad der senere er tilføjet i Afsnittet af andre Hænder,² viser det sig, at Forlægget til Hovedhændernes Tekst ikke kan have fået sin Form før c. 1560.³ Og i det hele frembyder et Forsøg på at trænge til Bunds i Spørgsmålet om Vibeke Podebusks Virksomhed som Slægtebogs-Forfatter foruden sine øvrige Vanskeligheder også ret indviklede kronologiske Problemer, idet flere forskellige af de Personer, som man vil tænke sig som medvirkende ved de pågældende Teksters Tilvejebringelse, synes at have skrevet ved omtrent samme Tid, nemlig c. 1560. Det gælder for den her foreliggende, udtrykkelig til Vibeke Podebusk henførte Tekst (trods dens Overskrifts Nævnelser af Året 1550); og det gælder for Anne-Trolle-Afsnittet hos Helvig Kaas, hvor man i så Henseende blot behøver at minde om den tidligere⁴ citerede Meddelelse om Laurids Urups Død, der indtraf 1558. Og når vi nedenfor vil få at se, hvorledes en Tekst af annalistiske Optegnelser, der må antages stærkt på-

¹ S. 11.

² Året 1567, der nævnes på Håndskriftets Bl. 39a, er en sådan senere Tilføjelse.

³ Den oprindelige Hånd nævner Bl. 39b Anders Billes Død 1555, Bl. 40a hans 2 Sønner Bents og Hans's Død henholdsvis 1555 og 1558, Bl. 40b Gisel og Erik Podebusks Død henholdsvis 1557 og 1559, og Bl. 43b Markvard Rennovs 1559; og den nævner Bl. 40b en Otte Podebusk som død, der først døde omtrent i Decbr. 1560 (Danm. Adels Aarbog 1908 S. 368).

⁴ Ovfr. S. 7.

virket af Vibeke Podebusk, har en enkelt Notits, hvori Slægtbogs-Forfatterinden Sophie Ruds efterlevende Mand taler i 1. Person, må også denne Notits oprindelig hidrøre fra Tiden mellem 1555, da Sophie Rud, og 1562, da Manden døde.

Hvad Indholdet af det til Vibeke Podebusk henførte Afsnit i det lundske Håndskrift angår, viser Afsnittets første Sider Slægtskab med Dele af Anne-Trolle-Afsnittet i Helvig Kaas's Slægtbog.¹ Disse første Sider af Afsnittet i Lund-Håndskriftet er imidlertid skrevne med en anden Hånd end Fortsættelsen og hidrører øjensynlig fra en senere foretagen Supplering; thi øverst på den efter dem følgende Side² har der stået en nu overklæbet, men dog læselig egenhændig Bemærkning af Sophie Brahe, der lyder: »Aff thene effterskreffne slectebog war dett første bladtt heltt [?] reffuen; derfor begyndis dette salledis«. I Overensstemmelse hermed svarer da, som allerede tidligere³ antydet, så at sige hele den efterfølgende Del af Lund-Håndskriftet⁴ i alt væsentligt til det egentlige Slægtbogs-Afsnit i det ovenfor⁵ omtalte anonyme Håndskrift i det danske Rigsarkiv.⁶ Og da begge Teksterne dér, hvor Overensstemmelsen mellem dem tager fat, har så abrupt en Begyndelse, og da Slægtskabet mellem dem overhovedet er nært, må man antage, at disse Afsnit af dem går tilbage til en fælles Kilde.

Af Overskriften til det her nævnte Afsnit i det lundske Håndskrift fremgår det, at Datiden har tilskrevet Vibeke Podebusk i alt Fald Afsnittets Begyndelse. Det ovenfor⁷ omtalte Sted i Helvig Kaas's Slægtbogs Anne-Trolle-Afsnit, hvor Forfatterinden kalder Ture Turesson Bjelke for sin Morfader, er da også i det lundske Håndskrift rettet til »minn moders morfader«; og hertil har Håndskriftet nederst på Siden gjort en (nu overklæbet) Tilføjelse, der lyder: »Dette haffuer fru Wibeche Podebusch først schreffuet; thi hindis mormoder war her Thure Thuresens dater«. ⁸ Men denne Angivelse er rigtignok uheldigvis urigtig, idet ikke Vibeke Podebusks Mormoder, men hendes Mormoders Moder (Mourids Nielsøn Gyldenstjernes Hustru Margrethe) var Ture Turesson Bjelkes Datter; derimod vilde Angivelsen »minn moders morfader« passe, hvis det var et Barn af Axel Urup og Anne Trolle, der brugte den.

¹ Sammenlign Lund-Håndskriftets Bl. 32b og 33a—35b med Helvig Kaas's Slægtbog, henholdsvis Bl. 141a og 133a—134b.

² Bl. 36a.

³ Ovfr. S. 11.

⁴ Bl. 36a—73b (derimod ikke Bl. 74a, der er Håndskriftets sidste beskrevne Side og har en helt anden Oprindelse, idet Sophie Brahe her egenhændig bemærker, at »dette bekom jeg aff Eiller Bryske«).

⁵ S. 9—12.

⁶ Fra dettes Bl. 4b L. 5 til Håndskriftets Slutning (Bl. 53a incl.).

⁷ S. 10.

⁸ Håndskriftets Bl. 32 b.

Og hvad Vibeke Podebusks Forfatterskab til Lund-Håndskriftets Forlæg angår, må det bemærkes, at medens Lund-Håndskriftet på sit Bl. 32a har den ovenfor anførte Overskrift, angiver det på Bl. 46a midt i sin Tekst (men øjensynlig som en lidt senere Tilføjelse), at »hidtill følgis denne bog med den bogh, som fru Wi-beche Podebusch haffuer gjort anno 1550 paa Raffnholdt«. Hvorledes da Nedskriveren af denne Bemærkning har opfattet Kilden for den efterfølgende Del af Lund-Håndskriftet, vides ikke. Bemærkningen findes slet ikke på det tilsvarende Sted i den ovenfor nævnte anonyme Tekst i det danske Rigsarkiv,¹ der i øvrigt, som tidligere omtalt, for dette Afsnits Vedkommende stemmer godt med Lund-Håndskriftet både før og efter den på dettes Bl. 46a indskudte Bemærkning. Men selv om en Benytter eller Nedskriver af det lundske Håndskrift »Danska geneal. m. m. 6« har kendt en Tekst, som Vibeke Podebusk har skrevet eller ladet skrive i »1550«, og som ikke har strakt sig så langt som Lund-Håndskriftet i dets nuværende Skikkelse, var det jo derfor ikke udelukket, at også den Fortsættelse af Lund-Håndskriftet, som ikke »følgs« med Teksten af »1550«, ligeledes kunde hidrøre fra Vibeke Podebusk. Herved må imidlertid bemærkes, at Lund-Håndskriftet fra sit Bl. 32a indtil Bemærkningen på Bl. 46a ganske vist omhandler Anne Trolles egne, for største Delen svenske Forfædre tillige med deres (også til Dels svenske) Efterkommere, i hvis Historie Vibeke Podebusk kunde have noget nær samme Interesse som Anne Trolle, da Vibeke Podebusks Mormoders Moder og Anne Trolles Moder var Søstre. Men derimod omhandler de Sider, der i Lund-Håndskriftet følger nærmest efter Bemærkningen på Bl. 46a, nemlig Bl. 46a—51b, ligesom de tilsvarende Sider i det anonyme Håndskrift i det danske Rigsarkiv (Bl. 20a—27a), Efterkommerne efter Stamfaderen til Familien Urup, til hvilken Anne Arvidsdatter Trolles Mand Axel Urup hørte; og for disse Personer synes det ikke, at Vibeke Podebusk havde nogen særlig Grund til at interessere sig.² Og heller ikke Fortsættelsen af det lundske Håndskrift efter Bl. 51b giver, så lidt som det tilsvarende Afsnit af det nævnte anonyme Håndskrift i det danske Rigsarkiv, nogen positiv Grund til at henføre dette Afsnit til Vibeke Podebusk, så at man heller ikke her vinder nogen fuld Klarhed over hendes Forfatterskab.

I Betragtning af, hvad der nedenfor³ skal anføres om, at der kan påvises en Forbindelse mellem de annalistiske Optegnelser, som er blevet tillagte Vibeke Podebusk, og en Bemærkning, hvori Slægtbogsforfatterinden Sophie Ruds anden Mand Erik Madssøn Bølle taler i første Person, kan det nævnes, at det her omhandlede Hånd-

¹ Bl. 20a.

² Jfr. her ovfr. S. 12.

³ I Afsnit X.

skrift i Lund, »Danska geneal. m. m. 6«, begynder (på sit Bl. 1a) med en Tekst af den Slægtebog, der går under Sophie Ruds Navn. Men denne Slægtebog er rigtignok i den lundske Tekst ligesom i en anden bevaret Tekst af den (Thottske Saml. 4to 1871) fortsat i et ikke så kort Tidsrum efter Sophie Ruds Død, i alt Fald til Dels med Meddelelser, der vistnok hidrører fra Albert Mogenssøn Gøyes Hustru Anne Rosenkrantz († 1589).¹ Som et Tegn på en Forbindelse mellem de 2 Håndskrifter af »Sophie Rud«s Slægtebog kan anføres, at Sophie Brahe, der selv har skrevet en Mængde Bemærkninger i den lundske Tekst, også har gjort en egenhändig Tilføjelse i Thottske Saml. 4to 1871.² Og en Hånd fra det 17. Århundrede, der sagtens er en Skriverhånd og har gjort ikke få Tilføjelser i det lundske Håndskrift, hvor den særlig har skrevet så at sige hele Bl. 30b—31b (med Bl. 26b nederst), forekommer ligeledes i Thottske Saml. 4to 1871, hvor den har skrevet hele Slutningen (Bl. 64b—69a), når et Par ubetydelige senere Tilføjelser fraregnes. Denne Slutning i det Thottske Håndskrift handler om »dee Throller første opkomne« og begynder med det tidligere³ omtalte Afsnit om »Gunder Grubbesøn«, men i den Form, som dette Afsnit har fået i det danske Rigsarkivs anonyme, tidligere i Stockholm opbevarede Håndskrift, hvor »Gunder Grubbesøn« allerede er blevet til en Mand. De nævnte Slutningssider i Thottske Saml. 4to 1871 stemmer i det hele og store godt med de tilsvarende Blade i Rigsarkivets anonyme Håndskrift⁴ (selv om de ikke er afskrevne derefter) og sætter ligesom dette Gunder Grubbesøn i Forbindelse med Trolle-Slægten. De ender i det Thottske Håndskrift med Ordene: »Troidones ex archiuo domini Aruide Byrquart« på samme Måde, som Tilfældet er med et Antal tilsvarende Sider i Håndskriftet »Danska geneal. m. m. 6« i Lund,⁵ hvilke (bortset fra en Række senere Tilføjelser, især af Sophie Brahe) ligeledes i det væsentlige stemmer godt med det pågældende Afsnit af det Thottske Håndskrift.

VII.

Ovenfor⁶ er anført et Sted i det Lundske Håndskrift »Danska geneal. m. m. 6«⁷, hvor Forfatteren taler i 1. Person, et Sted, som allerede i en ret nær Eftertid tillagdes Vibeke Podebusk, skønt det anvendte Udtryk, således som tidligere nævnt, ikke kan bringes til

¹ Jfr. Vedel Simonsen, Ruderne II. 26 f. og Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 588.

² Bl. 31b.

³ Ovfr. S. 9—10, jfr. S. 4.

⁴ Dettes Bl. 1a—4b.

⁵ Dettes Bl. 27a—30a.

⁶ S. 20.

⁷ Bl. 32b.

at passe på hende. Bortset herfra er der i de hidtil omhandlede Håndskrifter ikke fundet noget Sted, hvor Vibeke Podebusk taler i 1. Person. Derimod haves der et anden Steds¹ omtalt Håndskrift *Thottske Saml. Fol. 1082*, der begynder som en Lisbet-Bryske-Tekst, men tillige indeholder forskellige andre Samlinger til Adelen Historie og deriblandt nogle, der må hidrøre fra Vibeke Podebusk, idet hun her taler i 1. Person. Det drejer sig om det nævnte Håndskrifts Bl. 334a—352a, hvoraf dog over Halvdelen² er ubeskreven; men de beskrevne Sider er skrevne med en Hånd fra Slutningen af det 16. Århundrede eller dog senest c. 1600. De begynder straks med at tale om Podebusk'er og om Efterkommerne efter den i 1470'erne afdøde Claus Podebusk (Vibeke Podebusks Farfaders Fader);³ men de Steder, hvor Vibeke Podebusk taler i 1. Person, findes i Overskrifterne til et Par Anefortegnelser, der lyder: »Wiiuicke Pudebusk, Euert Bildtz hustruff. Item dette er mine otte anner paa mit federnne« og: »Wiuicke Pudebusk, sallige Euert Bildtz hustruff. Diisse ere mine otte anner paa mit mødernne«.⁴ Ud over de her omtalte Sider indeholder *Thottske Saml. Fol. 1082* ikke mere af egentlig Slægtbogskaraktter, som der er Grund til at tillægge Vibeke Podebusk.⁵

VIII.

Det ovenfor omtalte Afsnit Bl. 334a—352a af *Thottske Saml. Fol. 1082* genfindes, men ganske vist i en anden Orden, i Håndskriftet *Gl. kgl. Saml. Fol. 1083*, der i det kongelige Biblioteks trykte Håndskriftkatalog betegnes som »Afskr. af Fru Vibeke Pode-

¹ Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 16—18.

² Håndskriftets Bl. 334b, 336b, 337b, 338b, 339b, 341a—347b, 349b, 351b.

³ De pågældende Sider (Bl. 334—40, 352) er dog utvivlsomt delvis urigtig indbundne; i det nedfr. omtalte Håndskrift *Gl. kgl. Saml. Fol. 1083* Bl. 80a—b og 83b—86b er Rækkefølgen af de nævnte Blade fra det *Thottske Håndskrift* følgende: 334, 352, 339—40 og 335—38, hvad der passer betydelig bedre til en naturlig Følgeorden. Spørgsmålet om, når Indholdet af disse Sider i det *Thottske Håndskrift* er affattet (ikke når den bevarede Tekst er nedskreven), er vanskeligt at besvare; thi Bl. 336a nævnes Ingeborg Parsberg Nielsdatter (der blev gift 1580; *Danm. Adels Aarvog* 1907 S. 354) som Jomfru; men Bl. 337a nævnes Hilleborg Gyldenstjerne Christophersdatter (der blev gift 1575 med Knud Bille Stensson og i dette sit Ægteskab havde 11 Børn, af hvilke et angives født 1586; *Danm. Adels Aarvog* 1890 S. 74—80) som død.

⁴ Håndskriftets Bl. 348a, 350a. Fortegnelserne omfatter Bl. 348a—351a.

⁵ Det kan nævnes, at en Randbemærkning på Håndskriftets Bl. 350b er skreven egenhændig af den bekendte Sophie Brahe (Tyge Brahes Søster), og at en nu overklæbet, men læselig Randbemærkning på Bl. 348b er skreven af en Mand, som har arbejdet for den samme Sophie Brahe (jfr. *Personalhist. Tidsskr. 9. R. V. 7* Note 2).

busk's Slægtebog«. ¹ Dette Håndskrift er skrevet med en Hånd fra den første Halvdel af det 17. Århundrede og har på sit første Blad dels nogle Regnskabs- eller Jordebogs-Optegnelser og dels nogle Pennepøver, der (bl. a. ved Nævnelse af Navnene på Ægteparret Mogens Gyldenstjerne († 1639) og Sophie Rantzau († 1675), som dog ikke er egenhændig skrevne) ² nærmest peger i Retning af Skåne eller Halland som Håndskriftets Tilblivelsessted. Håndskriftet indeholder i sin Begyndelse en ret lang Række annalistiske, men ikke kronologisk ordnede Optegnelser, ³ som der vil være Lejlighed til at komme tilbage til nedenfor, ⁴ samt en hel Del Oplysninger om enkelte Personers Våben, ⁵ Oplysninger, der i alt Fald for en Del øjensynlig er hentede fra Segl under Dokumenter. ⁶

Efter disse Afsnit følger i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Håndskriftets egentlige Slægtebogsdel, som dog falder i flere forskellige Stykker. Det første, der strækker sig fra Bl. 19b til 25b, omhandler Jens Holgersøn Urups Efterkommere; og derefter følger på Bl. 25b—38a et Afsnit om Aage (Ove) Lunges og Maren Basses Efterkommere. Det næste Stykke, der begynder Bl. 38a, har Overskriften: »En slechtebogh miesteparten aff di Agxels sønner. En slechtebogh aff Erick Ottzens affkomb« og er berørt anden Steds; ⁷ men det er så usammenhængende og så dårlig redigeret, at man vanskelig kan afgøre, hvor langt man skal regne, at det går. Trods et Par mellemkommende ny Overskrifter ⁸ er det dog måske rettest at regne det til Bl. 63b; i alt Fald begynder den i den citerede Overskrift lovede »slechtebogh aff Erick Ottzens affkomb« først på Bl. 55a og går så til Bl. 63b. ⁹ Derefter følger uden Overskrift et Afsnit, der går fra Bl. 64a til 79a og omhandler Efterkommerne efter

¹ Gigas, Katalog ov. det kgl. Bibliotheks Haandskrifter III. I. 37.

² Sammenlign også på Bl. 2b Ordet »Mogyldst.«, der ganske vist heller ikke er skrevet egenhændig af Mogens Gyldenstjerne, men viser hans Navn med en karakteristisk Forkortelse af Fornavnet, som han i alt Fald i sine senere År jævnlig bruger i sin egenhændige Underskrift (se således hans Attestation på Bilagene til RA. Varberg Lens Regnskab 1630—31). — På en personalhistorisk Interesse hos dette Ægtepar kunde måske tyde den nøjagtige Angivelse af 2 af deres Sønners Dødsdage og af deres ene Datters Bryllupsdag, der findes i Thottske Saml. Fol. 1082 Bl. 159a—b.

³ Bl. 5a—13b, 18a—19b.

⁴ I Afsnit X.

⁵ Bl. 13b—17b.

⁶ Se Håndskriftets Bl. 13b, 14a.

⁷ Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 5.

⁸ Håndskriftets Bl. 40b, 42a.

⁹ Det kan anføres, at nogle sammenhængende Sider omtrent af dette Sted af Håndskriftet (dets Bl. 53a L. 1—55b L. 4), men omfattende Sider både før og efter det Sted, hvor Slægtebogen over Erik Ottessøns Efterkommere begynder, viser nært Slægtskab med Begyndelsen af Sophie Ruds Slægtebog (se Teksten i Thottske Saml. 4to 1871 Bl. 5a—11b).

Svenskeren Sten Bengtsson Bjelkes Søn den tidligere¹ nævnte Ture Stensson Bjelke i begge hans Ægteskaber samt efter Ture Stensson Bjelkes sidste Hustru Margrethe Eriksdatter Krummediges 2. Mand Krister Nilsson Vasa i begge dennes Ægteskaber. Det følgende, ret korte Afsnit (fra Bl. 79a til 80a) har til Overskrift: »Dette epterschreffne ere fru Mergrette Mouridtz Nielsenns mørne slegtt paa Aagardt«, en Overskrift, som vi snart skal komme tilbage til. Og endelig følger derefter på Bl. 80a—86b som Håndskriftets sidste Del det ovenfor² omtalte Stykke, der allerede fandtes i Thottske Saml. Fol. 1082 Bl. 334a—352a; dog er der forskellige Afvigelser mellem de 2 Tekster, og bl. a. forekommer i Håndskriftet i Gl. kgl. Saml. hist og her en Del Linier, der mangler i det Thottske Håndskrift, ligesom den indbyrdes Rækkefølge er afvigende i de 2 Håndskrifter. Og når det endvidere ovenfor³ blev nævnt, at Vibeke Podebusk i det omtalte Afsnit af Thottske Saml. Fol. 1082 2 Gange taler i 1. Person, er denne Anvendelse af 1. Persons Pronomen begge Gange fjernet på de tilsvarende Steder i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083,⁴ skønt der i øvrigt her viser sig god Overensstemmelse mellem de 2 Tekster.⁵

Som det vil ses af det anførte, går altså i alt Fald denne sidste Del af Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 tilbage til Vibeke Podebusk. Men hvad Håndskriftets Tekst i Almindelighed angår, kan den ikke, som den nu foreligger, på alle Punkter hidrøre fra hende. Hun døde 1596; men der er adskillige Steder i Håndskriftet, som først

¹ Ovfr. S. 9.

² S. 23.

³ S. 23.

⁴ Bl. 80b, 82a.

⁵ Det kan nævnes, at der i Thottske Saml. Fol. 1082 en Gang (Bl. 340b) forekommer det Udtryk, at et Ægtepars Efterkommere »findis wdi her Turi Turißens slectebaag«, et Udtryk, der (at dømme efter det Sted, hvor det står) vel nærmest må antages for at hidrøre fra Vibeke Podebusk selv, om end det ikke er helt sikkert. I Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 forekommer den samme Betegnelse ikke blot på det til Stedet i Thottske Saml. svarende Sted (Bl. 84b), men også på en Række andre Steder (Bl. 20b (her dog kun: »wdi her Thuri Thurisenns schlegt«), 22b, 31b, 34b, 35b, 37b); og det må antages, at der herved sigtes til det Afsnit af Håndskriftet i Gl. kgl. Saml., som går fra Bl. 64a til 79a, og som i det væsentlige (om end med adskillige Afvigelser) svarer til Bl. 32b—46a af det ovfr. S. 19—22 omtalte Håndskrift »Danska geneal. m. m. 6« i Landsarkivet i Lund. (På samme Måde svarer Bl. 19b—37b i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 i det væsentlige (om end med adskillige Afvigelser) til Lund-Håndskriftets Bl. 46a—68b; og det kan nævnes, at nogle af Afvigelserne beroer på, at Teksten i Gl. kgl. Saml. har flyttet adskilligt fra den Plads, som det har i den lundske Tekst, hen til 'Hr. Ture Turessons Slægtebog'. — Også Betegnelsen »her Jenns Holgersenns slegteboegh, som førde weirhornet« (c: Vædderhornet), »som buode paa Wrup« forekommer i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 (Bl. 27b).)

kan være affattede i Begyndelsen af det 17. Århundrede.¹ Og endvidere kan man i Håndskriftet træffe Oplysninger om Begivenheder i 1560'erne, der er så detaillerede, at de må antages at hidrøre fra de på de pågældende Steder omtalte Personers nære Slægtninge; men disse Oplysninger angår et Par Gange sådanne Personer (en Svingerøn og en Søn af de ovennævnte Axel Urup og Anne Trolle, henholdsvis ved Navn Niels Krabbe og Jørgen Urup), at det ligger langt nærmere at antage, at Oplysningerne er blevet til i Kredsen af Axel Urups og Anne Trolles Børn, end at de skulde hidrøre fra Vibeke Podebusk.² Og et andet Sted i Håndskriftet hedder det om Iver Axelssøn Thotts Datter Beate og det Gods, som hun arvede efter sine Børn af første Ægteskab, at hun siden blev gift med »her Aruid Trolle, och di haffde mange schønne børnn tilhobbe, saa samme godtz komb her Aruid Throlle och alle hanns børnn till«,³ en Udtalelse, der falder langt naturligere, når den tænkes fremsat af en Efterkommer efter Arvid Trolle end af Vibeke Podebusk, der ikke kunde have nogen Interesse i disse Arveforhold.⁴ Håndskriftet skulde altså i så Fald gå tilbage til et Forlæg, der var forblevet i Anne Trolles Børns Besiddelse i adskillige År efter hendes Død. Og i denne Forbindelse kan der mindes om det ovenfor⁵ omtalte Sted i det lundske Håndskrift »Danska geneal. m. m. 6«, hvor Forfatteren nævner »her Turi Thurisen minn moders morfader«, en Betegnelse, der netop vilde passe, hvis den var skreven af et Barn af Anne Arvidsdatter Trolle. Men denne Betegnelse findes på en af de få Sider af Lund-Håndskriftet, der, som tidligere⁶ nævnt, må antages at hidrøre fra en senere Supplerings; og det tilsvarende Sted i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083⁷ har fået

¹ Således Bl. 24a L. 12 f. n.—9 f. n. (efter Claus Mouridssøn Podebusks 7 Børns Fødsel 5: tidligst 1608 (Danm. Adels Aarbog 1908 S. 368—70)), Bl. 31a L. 12 f. n.—10 f. n. (efter at Niels Mogenssøn Krabbes Søn Mogens havde fået Børn, 5: tidligst 1606 (Danm. Adels Aarbog 1928 II. 24)), Bl. 49a L. 9 f. n.—8 f. n. (efter Anne Jørgensdatter Skovgaards Død, som levede 1604 (Danm. Adels Aarbog 1917 S. 481 f.)).

² Håndskriftets Bl. 73b. Oplysningerne, der vedrører Dødsfald i 1564 og 1566, kan ikke være forfattede af Anne Trolle selv, der, som tidligere omtalt, døde 1560. — På et andet Sted (Bl. 17b) ender Håndskriftet en Beskrivelse af en Række Personers Våben med en Bemærkning om, at »Hendrick Jensenn wdi Aasum hans hustru hieder hustru Karine, och Erick Wggerup fick samme leen epter hannem«, og viser således også her en særlig Interesse for Familien Urup.

³ Håndskriftets Bl. 51b.

⁴ Jfr. også Håndskriftets Bl. 52a: »her Jochim Braade« (5: Breide) »solde her Byrge Throlle ald denn aruedell, der hand arffuede wdi Suerig wdi ald dett jordegudtz, huor det helst liggendis wor, som breff och segell well wduiser«.

⁵ S. 20.

⁶ S. 20.

⁷ Bl. 64 a.

den ganske meningsløse Form: »her Turi Turesens moders morfader«. Og fremdeles kan det nævnes, at de 2 nys omtalte Steder i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083, der beskæftiger sig ret detaljeret med en Svigersøn og en Søn af Anne Trolle, mangler helt på det tilsvarende Sted af det lundske Håndskrift.¹

Noget helt afgørende Bevis for, at Forlægget til Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 har modtaget Tilføjelser af Anne Trolles Børn, kan dog ikke føres. Og på ikke få andre Steder viser Håndskriftet i Gl. kgl. Saml. en ikke ringe Interesse for Familien Podebusk og Familier, som er nær beslægtede med den. Dette ses i Håndskriftets tidligere² nævnte annalistiske Optegnelser og ligeledes i det Afsnit, der bærer Overskriften: »En slechtebogh miesteparten aff di Agxels sønner. En slechtebogh af Erick Ottzens affkomb«,³ samt i det Afsnit, der omhandler Efterkommerne efter Ture Stensson Bjelke;⁴ ganske vist viser det sig, at der i det sidste Afsnit er udeladt nogle af de Årstal, der, som ovenfor⁵ omtalt, findes i den ældre, anonyme Tekst i det danske Rigsarkiv,⁶ men til Gengæld er der tilkommet andre Årstal vedrørende Krogno'ser, Podebusk'er og beslægtede Familier.⁷ Og endelig kan det nævnes, at det ovenfor⁸ omtalte Afsnit i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083, der har Overskriften: »Dette epterschreffne ere fru Mergrette Mouridtz Nienssens mørne slegtt paa Aagardt«,

¹ Dettes Bl. 41a—b.

² S. 24.

³ Se Håndskriftets Bl. 38b—40a (og delvis Bl. 60a—62a). — Nærværende Meddeler har i Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 5 betegnet Håndskriftets Bl. 48b—51b, 19b—25b og 38a—47b som »Vibeke Podebusks Slægtbog eller dog en denne nærstående Kilde«. Men hvor megen Andel Vibeke Podebusk har haft i Tilblivelsen af de pågældende Siders Kilde, kan være tvivlsomt. Af de anførte Sider (der i Indhold svarer til Helvig Kaas's Slægtbog Bl. 97b—115b) er det egentlig kun Bl. 38b—40a i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 (svarende til Helvig Kaas's Bl. 106a—107b), der viser nogen særlig Interesse for Familien Podebusk og for Vibeke Podebusks Aner. Og Afsnittet i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 19b—25b svarer til et her ovfr. (S. 12, 21) omtalt Afsnit i andre Tekster, som omhandler Efterkommerne efter Stamfaderen til Familien Urup og derfor ikke skulde synes at have nogen særlig Interesse for Vibeke Podebusk, og som da også i Håndskriftet i Landsarkivet i Lund falder uden for det Afsnit, der »følges« med Vibeke Podebusks Slægtbog af »1550«. Men på den anden Side indeholder ganske vist de pågældende Blade (19b—25b) af Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 et Par Gange (på Bl. 20b og 22b; jfr. her ovfr. S. 25 Note 5) Henvisninger til noget, der »findis wdi her Thuri Thurisenns schlegt« eller »i her Thure Thuresenns schlechteboeg«; og denne Betegnelsesmåde kan man, som anført her S. 25 Note 5, også finde benyttet i en Tekst (Thottske Saml. Fol. 1082 Bl. 340b), som man vil antage for at hidrøre fra en ægte Vibeke-Podebusk-Tekst.

⁴ Se Håndskriftets Bl. 69b—72b.

⁵ S. 11.

⁶ Således mangler på Bl. 70a Anders Billes Dødsår og på Bl. 70b og 71a hans 2 Sønner Bent og Hans Billes Dødsår.

⁷ Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 70a, b, 72a.

⁸ S. 25.

viser betydeligt Slægtskab, men ganske vist langt fra fuld Overensstemmelse, med den tidligere¹ nævnte Slutning af Helvig Kaas's Slægtebog, der har Overskriften: »Min moeders møernne primo« og efter al Sandsynlighed oprindelig hidrører fra Anne Arvidsdatter Trolle. Når da Overskriften er bleven ændret således, som det er angivet, er Grunden sandsynligvis den, at Mourids Nielssøns Hustru Margrethe var Vibeke Podebusks Stammoder (nemlig hendes Mormoders Moder); og Ændringen i Overskriften hidrører da sagtens enten fra Vibeke Podebusk selv eller fra en, der har ment, at det pågældende Afsnit skrev sig fra hende.

IX.

Håndskriftet *Gen. - her. Selsk., Gener. 4 to 6* (i Rigsarkivet), der er skrevet med en Hånd fra det 18. Århundrede, er mærkeligt ved, at det på 3 forskellige Steder henviser til Kilder, der skal være skrevne 1550, ligesom det på 2 af disse Steder påberåber sig Vibeke Podebusks Forfatterskab. Håndskriftets egentlige Teksts 1. Blad, Bl. 2a, har Overskriften: »1550 hellige treifoldighedz søndag var denne slegtebog udskreven her paa Rafnholt af frue Wivike Pudebusk, som er hr. Claus Pudebuskis dater af Krapperup oc Evert Bilds hustrue af Rafnholt, oc er hindis fæderne slect«. Bl. 30a har en Overskrift, som kun afviger fra den lige citerede ved at indskyde Ordet »anden« efter Året »1550« og ved at udelade de 5 sidste Ord, og som således stemmer ganske med den Overskrift, der, som tidligere² omtalt, findes et Sted i Håndskriftet »*Danska geneal. m. m. 6*« i Landsarkivet i Lund. Og endelig findes på Bl. 92a Overskriften: »En slegtebog meste parten af di Axelsønner skreven 1550«.

M. H. t. denne gentagne Nævnelse af Året 1550 må det imidlertid bemærkes, at selv de nærmest efter de pågældende Overskrifter følgende Afsnit går væsentlig længere ned i Tiden end til 1550. Håndskriftets Begyndelse, der følger efter Overskriften på Bl. 2a, er slet ingen Slægtebog, men en Tekst af de annalistiske Optegnelser, der er trykte i Suhms Samlinger II. 3. Hæfte S. 19—33; og ligesom den trykte Tekst³ nævner også den håndskrevne⁴ Året 1580. Og det efter Bl. 30a følgende Afsnit af Håndskriftet anfører i alt Fald Årene 1573 og 1576,⁵ ligesom man ikke særdeles længe efter den Overskrift, der findes på Bl. 92a, kan træffe citeret Folio-udgaven af Huitfeldt, som udkom 1652.⁶ Men i det hele er det vel

¹ S. 9.

² S. 19.

³ Anf. St. S. 25.

⁴ Bl. 8a.

⁵ Bl. 39b, 40b, 42b.

⁶ Bl. 107a.

højest tvivlsomt, hvor megen Autoritet man skal tillægge denne Håndskriftets gentagne Nævneelse af Året 1550. Overskriften på dets Bl. 30a findes på det Sted i Håndskriftet, der svarer til Bl. 32a i det lundske Håndskrift »Danska geneal. m. m. 6«, hvor der, som tidligere nævnt, forekommer den samme Overskrift, så at Året 1550 altså her for så vidt er tilstrækkelig afhjemlet. Men på de 2 andre Steder i Håndskriftet, hvor Overskrifterne nævner Året 1550, (Bl. 2a og 92a) er det formentlig ret sandsynligt, at Nævnelserne af Året kan være fremkomne på et senere Tidspunkt af Tekstens Udviklingshistorie og kun skyldes en Analogislutning fra det ene Sted, hvor Året 1550 fandtes allerede i det lundske Håndskrift.

Hvad Indholdet af det her omhandlede Håndskrift i Genealogisk-heraldisk Selskabs Samling angår, er det allerede nævnt, at Håndskriftet begynder med en Række annalistiske Optegnelser, og til disses Forhold til Vibeke Podebusk skal vi senere komme tilbage. Disse annalistiske Optegnelser forekommer, som tidligere¹ omtalt, allerede i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083; og i det hele findes de forskellige Afsnit af Rigsarkivets Håndskrift alle i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083. Men dels er Afsnittenes indbyrdes Følgeorden forskellig i de 2 Tekster, og dels er Overensstemmelsen mellem Håndskrifternes Gengivelse af det samme Afsnit ikke så stor, at det ene Håndskrift kan være afskrevet efter det andet. Rigsarkivets Tekst i dens nuværende Skikkelse er jo yngre end det kongelige Biblioteks; og om denne yngre Tilblivelsestid er det ikke alene den nysnævnte Henviisning til Folioudgaven af Huitfeldt, der bærer Vidne.² Men modsat kan man træffe Steder, hvor Rigsarkivets Tekst repræsenterer et ældre Standpunkt end det kongelige Biblioteks: den første bruger i alt Fald jævnlig det gamle Ord »thøsuer« eller »thösser«, som i Gl. kgl. Saml. er erstattet med: tvende Gange;³ og den første har flere Steder beholdt Vendingen: Gud være ham (eller:

¹ S. 24.

² RA. Gen. her. Selsk., Gener. 4to 6 Bl. 62b anfører således Claus Mouridssøn Podebusks Død, der indtraf i 1616 (Danm. Adels Aarvog 1908 S. 368), men ikke er omtalt på det tilsvarende Sted i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 24a. — RA. Gen. her. Selsk., Gener. 4to 6 Bl. 54a har: »Dette efterne er *min moders moder* fru Margrete Mouritz Nielsens mørne slegt paa Aagaard«, medens Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 79a paa det tilsvarende Sted udelader de 3 fremhævede Ord (jfr. her ovfr. S. 25). Derimod er det her ovfr. S. 26 f. nævnt, at allerede Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 64a har et meningsløst Sted, der lyder: »her Turi Turesens moders morfader«; men Stedet er ganske vist ikke blevet bedre i RA. Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 6 Bl. 30a, hvor det har fået Formen: »hr. Thuri Turisens min moders morfader«.

³ Sammenlign RA. Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 6 Bl. 34b, 35a, 51a, 53b osv. med Gl. kgl. Saml. Fol. 1083, henholdsvis Bl. 67a, 67a, 77a, 79a osv.

dem) nådig, medens dette Udtryk for en mere personlig Interesse er udeladt i Gl. Saml.¹

Et andet Håndskrift i Gen.-her. Selsk. i Rigsarkivet, nemlig Gener. 4 to 43, er skrevet med Sandvigs Hånd og indeholder ifølge en Bemærkning, der er skreven af Bertouch på en fastklæbet Seddel, »Eet stort Stykke af Fru Wibicke Podebusks Slegtæg.«. Håndskriftet består dog nu i alt kun af 18, men ganske vist gennemgående tæt beskrevne Blade; af disse svarer de første 16 til Bl. 20b—64b af det nysnævnte Håndskrift Gener. 4 to 6 i den samme Samling, og Bl. 17—18 svarer til Bl. 84a—88b af det nævnte Håndskrift. Der synes (efter foretagne Stikprøver at dømme) at være tilstræbt en ikke blot ord-, men bogstavret Overensstemmelse mellem de 2 Tekster, så at det er meget troligt, at Sandvig som Kilde for sin Afskrift i Gener. 4 to 43 har brugt netop Gener. 4 to 6. Og da dette sidste Håndskrifts Bl. 2a—20a, som nu ikke findes i Gener. 4 to 43, kun for allerhøjst de 5 sidste Siders Vedkommende kan siges at være af Slægtægts-Karakter, men i øvrigt indeholder de annalistiske Optegnelser, der er trykte i Suhms Samlinger II. 3. Hæfte S. 19—33, ligger den Formodning nær, at disse nu manglende Sider i Gener. 4 to 43 netop har tjent som Tryk-Manuskript for de citerede Sider i Suhms Samlinger. Disse sidste blev jo udgivne af Sandvig;² men ganske vist stemmer den her fremsatte Hypotese ikke med, at den trykte Udgave, anf. St. S. 19 siger, at det paagældende Stykke er taget »af en ligealdrende Copie af hendes« (c: Vibeke Podebusks) »Slægtæg.«.

Håndskriftet Thottske Saml. 4 to 1885 er en Blandingspakke bestående af forskellige Læg, der er skrevne med flere Hænder fra det 18. Århundrede og delvis ikke har nogen Forbindelse med hinanden. En stor Del af Håndskriftet viser sig imidlertid at være skreven med samme Hånd som Gen.-her. Selsk., Gener. 4 to 6; og af denne Del af Thottske Saml. 4 to 1885 er der atter en ikke helt ringe Part, hvis Indhold svarer godt til Indholdet af Dele af Håndskriftet i Gen.-her. Selsk.³ Dette er dog ikke således at forstå, at de pågældende Dele af de 2 Håndskrifter er helt enslydende;

¹ Sammenlign de 2 i forrige Note nævnte Håndskrifter, det første Bl. 44a L. 5 f. n. og 1 f. n., Bl. 45a L. 1 f. n. (jfr. også 45a L. 11), med det andet, henholdsvis Bl. 73a L. 13 og 16, Bl. 73b L. 4 f. n. (jfr. også 73b L. 15).

² Se Suhms Saml., Fortale til I. 1. H. Bl. a 2 v. og a 3 r. og v. og til II. 1. H. Bl. 2 v.

³ Nærværende Meddelelser har lagt de pågældende Læg af Thottske Saml. 4 to 1885 i Omslag med Henvisninger til Bladene i RA. Gen.-her. Selsk., Gener. 4 to 6. Det drejer sig om dette sidste Håndskrifts Bl. 22b—55a, 92a—108b og 110a—121b; men uheldigvis er Læggene i Thottske Saml. vanskelige at citere, da de jævnlig begynder forfra på ny med et Bl. 1.

selv i de Afsnit, hvor Overensstemmelsen mellem dem er størst, kan de have enkelte indbyrdes Afgivelser.¹

Foruden disse Dele af Thottske Saml. 4to 1885, der svarer til Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 6, må nævnes endnu et Læg af det Thottske Håndskrift, der er skrevet med samme Hånd og har Overskriften: »Extract af een Slægtebog, som førte denne Titel: Een Slægte-Bog meeste Parten af de Axelsønner skreven 1550. Een Slægtebog af Hr. Erich Otthesøns Afkom«. Det drejer sig altså om en Tekst af et Afsnit, som er omtalt nogle Gange i de her ovenfor behandlede Håndskrifter;² men Overensstemmelsen med de ældre Håndskrifter er her ikke så god som ved de tidligere nævnte Afsnit af Thottske Saml., hvad der måske heller ikke var at vente i Betragtning af Udtrykket: »Extract aff een Slægtebog«.³

Derimod stemmer det her omhandlede Læg af Thottske Saml. 4to 1885 godt med et Afsnit i Samlingsbindet Ny kgl. Saml. 4to 1263. Dette Bind er for en stor Del skrevet af Samleren Frands de Thestrup († 1796), og også den her nævnte Del af det (dets S. 121—45) er skreven med hans Hånd. Men den er trods det nære Slægtskab med Teksten i Thottske Saml. 4to 1885 ikke afskrevet derefter; Kilden er øjensynlig for dette Afsnits Vedkommende den samme, som Frands de Thestrup angiver på sit Håndskrifts Titelblad, der lyder: »Extract af eet Manuscript in folio, som Ole Hermandsøn Nysted udi Hobroe i Jylland haver eyet, hvorudi adskillige danske Antiquiteter findes, deraf eendeel skreven Anno 1550 og saa omtrent (fornemmelig adelige Slegtebøgger), andre Ting skreven Anno 1600 og følgende Aar«. Men uheldigvis eksisterer dette Oluf Hermanssøn Nysteds Håndskrift, så vidt vides, ikke mere. Det er utvivlsomt også fra det, at de følgende Sider i Ny kgl. Saml. 4to 1263, nemlig S. 146—57, der ligeledes er skrev-

¹ Sammenlign således Rigsarkivets Håndskrift Bl. 31a L. 8 og 41b L. 5 f. n.—4 f. n. med Thottske Saml., henholdsvis et Bl. 2b og et Bl. 18a. De ovfr. S. 28 omtalte Henvisninger i Rigsarkivets Håndskrift Bl. 107 a til Folioudgaven af Huitfeldt mangler i Thottske Saml., et Bl. 21a; og ligeledes mangler Rigsarkivets Håndskrift Bl. 110a L. 5 f. n.—110b L. 5 i Thottske Saml., et Bl. 1b—2a. Modsat kan det som et Tegn på en ganske mærkelig Overensstemmelse anføres, at en Tilføjelse, som er anbragt i Rigsarkivets Håndskrift Bl. 106b nederst på Siden, findes enslydende og anbragt på samme Måde i Thottske Saml. 4to 1885, et Bl. 20b, oven i Købet med et Indskudstegn, der meget ligner det, som er benyttet i Rigsarkivets Håndskrift.

² Se her ovfr. S. 24 (og 27) og 28. Også Helvig Kaas's Slægtebog i Rigsarkivet har benyttet »En slegtebog meeste partten aff de Axellsønner. Enn slegtebog aff her Erich Steenns (!) auffkomb«, men uden at tale om Affattelsesåret 1550 (se dens Bl. 105b; jfr. Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 5).

³ Det hele Læg, der kun fylder 14 Kwartblade, begynder og ender på Steder, der svarer til Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 6, henholdsvis Bl. 92a og 121b.

ne med Frands de Thestrups egen Hånd, hidrører;¹ men ganske vist kan deres Indhold genfindes på en Række spredte Steder i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083,² og særlig kan det nævnes, at ikke få af Siderne i Ny kgl. Saml. giver Oplysninger om en Række Personers Våben, Oplysninger, der for største Delen forekommer i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083, men rigtignok ofte i en helt anden Orden.³

X.

Ny kgl. Saml. Fol. 1263 har tillige⁴ en Tekst af de a n n a l i s t i s k e O p t e g n e l s e r, der er trykte i Suhms Saml. II. 3. H. S. 19—33, en Tekst, der dog i Håndskriftet ikke er skreven med Frands de Thestrups egen Hånd. Ovenfor er der nogle Gange talt om sådanne annalistiske Optegnelser, der forekommer i andre af de her behandlede Håndskrifter. Optegnelser af denne Art findes allerede i Håndskriftet B 4 i det kongelige Bibliotek i Stockholm, der har tilhørt Arvid Trolle;⁵ og det dér indførte har selvfølgelig ingen Forbindelse med Familien Podebusk. Det samme gælder, som tidligere omtalt,⁶ om den Form, som Optegnelserne har fået i Helvig Kaas's Slægtebog;⁷ heller ikke her træffer man nogen Interesse for Familien Podebusk. Men i øvrigt er Ligheden mellem Notitserne i Stockholm-Håndskriftet B 4 og dem i Helvig Kaas's Slægtebog ikke påfaldende stærk, når man tager de 2 Sæt Optegnelser som Helheder, og navnlig når man for Håndskriftet B 4's Vedkommende medregner, hvad der er skrevet på dettes Binds Inderside og på dets Bl. 1a. Optegnelserne hos Helvig Kaas begynder, som tidligere nævnt, med Året 1448, når bortses fra en Notits om Abraham Broderssøns Død; og de udelader altså alle de Oplysninger til Sveriges Historie før Unionstiden, der findes i Stockholm-Håndskriftet B 4. Og på den anden Side går Optegnelserne hos Helvig

¹ Hertil slutter sig ifølge en Påtegning af Frands de Thestrup Håndskriftets S. 392, der dog i øvrigt ikke er skrevet med hans egen Hånd.

² Ny kgl. Saml. 4to 1263 S. 146—147 L. 3 findes i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 40b—41a; og Ny kgl. Saml. 4to 1263 S. 147 L. 4—148 L. 5 består af 6 forskellige Notitser, der angives at stamme »ex geneal. mss« og alle genfindes i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083, men på så spredte Steder som Bl. 36b, 70b, 73b, 76b, 77a og 85b.

³ Ny kgl. Saml. 4to 1263 S. 148 L. 6—157 L. 1 f. n. findes for største Delen i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 17a—b, 16b—17a, 16a—b, 15a—16a, 14a, 14b—15a og 14a, men selv inden for hvert af de her anførte Steder jævnlig i omvendt Orden. Og Ny kgl. Saml. 4to 1263 S. 392 (der, som nævnt ovfr. Note 1, ikke er skrevet med Frands de Thestrups Hånd) findes i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 13b.

⁴ I Håndskriftets S. 369—91 og 393—99.

⁵ Jfr. her ovfr. S. 3.

⁶ Ovfr. S. 6.

⁷ Håndskriftets Bl. 129b—132a.

Kaas betydelig længere ned i Tiden end Håndskriftet B 4, hvis yngste Oplysning af denne Art omhandler Arvid Trolles Død i 1505. Men det skal indrømmes, at Helvig Kaas's Tekst har en Række Angivelser, især til Iver Axelssøns og Trolle-Slægtens Historie i 2. Halvdel af det 15. Århundrede, som ofte viser ret nært Slægtskab med de tilsvarende Angivelser i Håndskriftet B 4, om end der i Helvig Kaas's Tekst jævnlig har indsneget sig et ret betydeligt Antal Fejl.¹ Som et graverende Vidnesbyrd om sådanne Afvigelse kan anføres, hvad de 2 Tekster har om Arvid Trolles 3. Giftermaal og en samtidig Døb:

Stockholm B 4 Bl. 15a.

»Anno etc. lxxxviii^o sancti Mathei dagh stodd velboren man Arffuid Trolles Øsgøde lagmantz brøllup i Lagnø met iomffru Birgitte Twressdotter; same dagh cristned[es] Gøstaf Trolle, Erich Trolles oc ffrue Engeborges søøn«.

Helvig Kaas Bl. 130a.

»Anno 1488 sancti Mortinne dag stoedt velb. mand Aruedt Troellis Østede lagmands brøllup i Lagø medt erlig och velbiurdige jomfrue Berette Thurisdatter; samme dag stodt Chrestenndtze Giøste Throellis, som var her Erich Throellis och frue Ingeborigs søønns, brøllup«.²

I Forbindelse med de her omhandlede 2 Tekster af de annalistiske Optegnelser kan nævnes en 3., der findes i det ovenfor³ omtalte Håndskrift Thottske Saml. Fol. 1082, nemlig på dets Bl. 419a—420b. Den er dog i det Thottske Håndskrift ikke skreven med den tidligere nævnte Hånd på Håndskriftets Bl. 334a—352a, hvor Vibeke Podebusk taler i 1. Person, men derimod med en yngre og lidet tiltalende Hånd fra det 17. Århundrede. Den har en Mængde urigtige Årstal at opvise, men omfatter i øvrigt, når man har rettet disse Fejl, Tiden 1448—1559. For den overvejende Del vedrører den Danmarks (og i den ældre Tid Sveriges) almindelige Historie og viser på dette Område et ret nært Slægtskab med Teksten i Suhms Saml. II. 3. H. S. 19—33. Men tillige indeholder den i sin første Del et stort Antal personalhistoriske Oplysninger, der vedrører Familien Trolle og enkelte andre, i Regelen med den beslægtede Familier; og der kan heriblandt findes Optegnelser ved-

¹ Sammenlign i det hele B 4's Bl. 11b—16a med Helvig Kaas's Bl. 129b—132b. Dog kan den samme Begivenhed undertiden omtales uden synderlig Overensstemmelse mellem de 2 Beretninger; jfr. m. H. t. Arvid Trolles Død: B 4's Binds forreste Inderside og Helvig Kaas Bl. 130a (Ar 1600!), og m. H. t. Kong Karl Knutssons Bortrejse til Preussen: B 4 Bl. 11b (Ar 1456!) og Helvig Kaas Bl. 131a. B 4 Bl. 13a nævner Arvid Trolles Børn Joachim og Anne som Tvillinger, medens det hos Helvig Kaas Bl. 130b er Joachim og Margrethe (Jens Holgersson Ulfstands Hustru), der er Tvillinger.

² En Tekst, der giver den samme Notits på enkelte Punkter i en endnu slettere, men delvis dog også i en bedre Redaktion, findes hos Helvig Kaas Bl. 129b.

³ S. 22 f.

rørende Trolle'r¹ eller andre (navnlig Brahe'r), som ikke forekommer i det annalistiske Afsnit hos Helvig Kaas. Men i øvrigt viser Notitserne i det Thottske Håndskrift ofte i deres Form (om end ikke altid i deres indbyrdes Rækkefølge) Slægtskab med det tilsvarende Afsnit i Helvig Kaas's Slægtebog. Og ligesom Helvig Kaas's Tekst, som tidligere nævnt, ikke tyder på nogen Interesse for Slægten Podebusk, gælder det samme i Hovedsagen om Teksten i Thottske Samling. Denne sidste har ganske vist omtrent den samme Bemærkning om Predbjørn Podebusks Forhold til Færelde i 1515, der, som ovenfor anført, forekommer i Helvig Kaas's Tekst, men den skal næppe opfattes som fremgået af en Interesse for Predbjørn Podebusk;² og bortset herfra har Teksten i Thottske Saml. kun én eneste Notits om Podebusk'er, nemlig at Claus Podebusk døde på »Marcken« År 1580³ (hvor der skal læses: på Markie 1540).

Når vi fra de hidtil omtalte annalistiske Optegnelser, der slet ikke eller kun i meget ringe Omfang interesserer sig for Medlemmer af Slægten Podebusk, vender os til de øvrige beslægtede Optegnelser, kan først nævnes en Tekst, der, som anført tidligere, findes i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083.⁴ Denne Tekst stemmer i det hele og store med den, der er trykt i Suhms Saml. II. 3. H. S. 19—33 og (som nævnt ovenfor⁵) mulig til nærmeste Kilde har haft en nu ukendt Afskrift af Sandvig, der kan have hørt sammen med Håndskriftet Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 43 i Rigsarkivet. Men Teksten i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 mangler dog den trykte Teksts første Notits af År 1550 om Vibeke Podebusks Forfatterskab og udelader ligeledes Ønsker om en salig Opstandelse, der udtales for forskellige Personer i den trykte Tekst, men ikke i den utrykte.⁶ Til Gengæld har denne sidste⁷ en Række Notitser til Christiern II.s Historie til og med År 1520, som mangler i den trykte Tekst.⁸ Også andre Uoverensstemmelser kan findes mellem de 2 Tekster, men de skyldes åbenbart jævnlige rene Skrivfejl på det ene eller det andet Sted og er delvis mindre væsentlige; og med de nylig nævnte få Undtagelser er det de samme Notitser, der forekommer i begge Tekster, og de følger efter hinanden i samme Orden.

Hvad Indholdet af de annalistiske Optegnelser i Gl. kgl. Saml.

¹ Thottske Saml. Fol. 1082 Bl. 419a 1. Sp. (Børge Trolles Bryllup 1637 (!) og Anne Trolles Bryllup 1523).

² Thottske Saml. Fol. 1082 Bl. 419b 1. Sp.; jfr. her ovfr. S. 6 f.

³ Thottske Saml. Fol. 1082 Bl. 419a 1. Sp.

⁴ Bl. 5a—13b, 18a—19b. Jfr. her ovfr. S. 24.

⁵ S. 30.

⁶ Suhms Saml. II. 3. H. S. 32 f. (i alt 7 Gange); sammenlign Håndskriftets Bl. 19a—b.

⁷ Håndskriftets Bl. 6a—b.

⁸ Dennes S. 21.

Fol. 1083 angår, går de ikke så lidt længere ned i Tiden end den af de ovenfor omtalte Tekster, der har de yngste Årstal, nemlig Teksten i Thottske Saml. Fol. 1082, der, som nævnt,¹ når til 1559. Optegnelserne i Gl. kgl. Saml. ender først 1580;² og adskillige af disse Optegnelser fra de senere År angår ganske vist Danmarks almindelige Historie, men for største Delen er de dog af personalhistorisk Indhold. Og blandt disse nytilkomne personalhistoriske Oplysninger vil man særlig lægge Mærke til en lang Række, som vedrører Familien Podebusk og Familier, der er nær beslægtede med den.³ Og omvendt er der, således som nærværende Meddeler har bemærket anden Steds,⁴ udeladt ikke få af de Oplysninger, som den Redaktion, der findes i Helvig Kaas's Slægtebog, giver om Slægten Trolle. Man vil da uvilkårlig mene, at så vel de her nævnte Tilføjelser som Udeladelserne skyldes Vibeke Podebusk.

Men der findes i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 andre Tilføjelser til de tidligere omtalte Håndskrifters personalhistoriske Oplysninger, Tilføjelser, der ikke kan ses at stå i Forbindelse med Vibeke Podebusks Forfatterskab. I den Tekst, der er trykt i Suhms Samlinger, har dens Ud giver gjort opmærksom på, at når en Mand her nævner »min« Hustru Sophie Rudsdatters Død 1555, må den talende være Rigsråden Erik Madssøn Bølle;⁵ og ganske den samme Notits forekommer i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083.⁶ Men denne Erik Madssøn Bølle var i 2. Ægteskab gift med Margrethe Axelsdatter Urup,⁷ en Datter af de tidligere nævnte Axel Urup og Anne Arvidsdatter Trolle; og man er dermed atter inde i Kredsen af dette sidste Ægtepars Børn, på hvilke Opmærksomheden allerede ovenfor⁸ blev henledet.

Og det er ikke det eneste Sted, hvor de 2 her behandlede Tekster af de personalhistoriske Optegnelser leder Tanken hen på Urup-Børnene. Den nævnte Margrethe Urup blev i 2. Ægteskab gift med Jacob Mouridssøn Sparre, der ligeledes havde været gift før og døde 1573, efterladende Margrethe Urup som Enke.⁹ Nu

¹ S. 33.

² Håndskriftets Bl. 10a. Som nævnt stemmer Håndskriftets Tekst i alt væsentligt med den, der er trykt i Suhms Saml. II. 3. H. S. 19—33; men når Aftrykket her i Ud giverens Overskrift siges at gå fra 1464 til 1573, er denne Angivelse ganske urigtig. Den trykte Teksts yngste Ar er ligeledes 1580 (S. 25), og dens ældste er 1448, når fraregnes det ganske enkeltstående Årstal 1200 (S. 28).

³ Se især Håndskriftets Bl. 10a—12a (svarende til Suhms Saml. II. 3. H. S. 24—28).

⁴ Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 7.

⁵ Suhms Saml. II. 3. H. S. 30.

⁶ Bl. 18a.

⁷ Danm. Adels Aarbog 1890 S. 150 f., 1932 II. 177.

⁸ S. 26.

⁹ Danm. Adels Aarbog 1917 S. 516 f.

anfører både Teksten i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083¹ og Teksten i Suhms Samlinger² så vel Jacob Mouridssøn Sparres egen Død som hans 1. Hustrus Død; og i den trykte, men ganske vist ikke i den utrykte Tekst sker det begge Gange med Tilføjelsen: Gud give hende en salig Opstandelse, eller: Gud give dennem en glædelig Opstandelse. Og vel var denne Jacob Sparres 1. Hustru (som hed Clara Bille) Kusine til Vibeke Podebusk og Datter af den bekendte Anders Bille, for hvis Historie Vibeke Podebusk synes at have interesseret sig.³ Men det forekommer rimeligere at forudsætte en Interesse for Skåningen Jacob Sparre og for hans 1. Hustru hos hans 2. Hustru og dennes Søskende end hos Vibeke Podebusk, der sagtens ikke selv har haft særlige skånske Forbindelser, bortset fra, hvad hun kan have arvet fra sine Forældre. I det hele kan der være Grund til at gøre opmærksom på, at de personalhistoriske Oplysninger i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 er indførte på 2 adskilte Steder, og at deres sidste Afsnit, der netop begynder⁴ med den ovennævnte Notiits om »min« Hustru Sophie Rudsdatters Død i 1555, for den ganske overvejende Del interesserer sig for Begivenheder, der er knyttede til Danmark Øst for Sundet eller til Sverige. Og blandt de Personer, hvem den skrivende i dette sidste Afsnit ønsker en salig Opstandelse, er ganske vist Vibeke Podebusks Fader Claus Podebusk; men i øvrigt nævnes i så Henseende Peder Skrams bekendte Hustru Elsebe Krabbe (hvis ene Broder havde været gift med en Datter af Axel Urup og Anne Trolle), endvidere Sophie Ruds første Mands Broder Axel Brahe og denne sidstes Svigersøn Burchard v. Boyneburg, Sophie Ruds og hendes første Mands Svigersøn Jørgen Urne, de 2 ovenfor anførte Jacob Mouridssøn Sparre og hans 1. Hustru samt Ebbe Knudssøn Ulfeldt.⁵ Denne sidste synes ganske vist ikke at kunne bringes i nær Forbindelse med nogen af de her antagne Forfattere; men det kan for hans Vedkommende nævnes, at både Teksten i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083⁶ og den i Suhms Samlinger⁷ har, at han døde »her« udi Århus, hvor Århus dog formentlig er en Fejl for Åhus, idet Ebbe Knudssøn var Lensmand dér ved sin Død.⁸ Og man bringes herved atter i Forbindelse med Axel Urups og Anne Trolles Børn; thi det ligger nær at tænke

¹ Bl. 19b.

² II. 3. H. S. 33.

³ Jfr. ovfr. S. 11.

⁴ Håndskriftets Bl. 18 a.

⁵ Suhms Saml. II. 3. H. S. 31—33; derimod har Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 på de tilsvarende Steder (Bl. 18a—19b) kun det første af disse Ønsker, nemlig det for Elsebe Krabbe.

⁶ Bl. 19a.

⁷ II. 3. H. S. 33.

⁸ Erslev, Danmarks Len og Lensmænd i det 16. Aarh. S. 64. Jfr. Thiset i Dansk biograf. Lexikon XVIII. 30.

sig, at Ordet »her« kan skyldes, at den oprindelige Forfatter af Notitsen har været en senere Lensmand på Åhus, nemlig Ægteparrets Søn Arild Urup, der havde Lenet fra 1568 til sin Død 1587.¹ Og i Betragtning af, hvad der vides om Arild Urups Deltagelse i Landkrigen ved Elfsborg og Halmstad i det første År af Syvårskrigen,² forekommer det endvidere meget sandsynligt, at også de Angivelser med nøjagtige Dateringer, som de annalistiske Optegnelser har om Krigsbegivenhederne i disse Egne i 1563,³ kan hidrøre fra ham.

Det vil altså ses, at selv om de årbogsagtige Optegnelser, således som de foreligger i Teksterne i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 og i Suhms Samlinger, er stærkt prægede af en formodentlig fra Vibeke Podebusk stammende Interesse for Familien Podebusk, hviler de ikke blot på et ældre Grundlag, der viser tilbage til Anne Arvidsdatter Trolle og hendes Interesse for Trolle'rne. Men både fra Anne Trolles senere Levetid og, efter hendes Død kan man finde Træk, der peger i Retning af, at dels Erik Madsson Bølle og dels Axel Urups og Anne Trolles Børn (og måske særlig Arild Urup) har medvirket ved Udarbejdelsen af Optegnelserne. Og også på dette Område må det således antages, at Vibeke Podebusks Forfatterskab ikke har været så omfattende, som man tidligere har ment.

Der står endnu tilbage at nævne et Par Tekster af de annalistiske Optegnelser, som imidlertid ikke frembyder særlig Interesse i Sammenligning med de tidligere omtalte. Først kan anføres en Tekst i Håndskriftet Gl. kgl. Saml. Fol. 1085,⁴ et Håndskrift, som nærværende Meddeler har omtalt anden Steds;⁵ den er skreven med en Hånd fra c. 1650, der også ellers forekommer i Håndskriftet, således på dets nærmest foregående Sider. Den her foreliggende Tekst er imidlertid kun en forkortet Gengivelse af den, der er trykt i Suhms Samlinger II. 3. Hæfte S. 19—33; Forkortelsen viser sig i, at ikke blot mange af den trykte Teksts Notitser er helt udeladte, men at mange af dem, som Håndskriftet meddeler, dér gives i en kortere Form end i Aftrykket. At man er gået frem efter et bestemt Princip m. H. t., hvilke Notitser der er blevet helt udeladte, kan vanskelig siges. Forholdsvis mest er det gået ud over dem, der angår Rigets almindelige Historie; men også en hel Del Oplysninger til Familien Podebusks Historie er forsvundne, om end der er blevet mange sådanne tilbage. Erik Bølles Optegnelse om hans Hustrus Død findes ikke mere; men hvad der må siges at have lidt mindst ved at gennemgå Forkortelsernes Skærsild,

¹ Erslev, anf. St. S. 65.

² Niels Michelssøn, Ligprædiken over Arild Vgerup Bl. (F vi). Jfr. Dansk biograf. Lexikon XVIII. 112.

³ Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 9b. Suhms Saml. II. 3. H. S. 24 (Året 1564 i L. 8 er en Fejl for 1563).

⁴ Nemlig i dets 1. Folierings Bl. 60a—62b.

⁵ Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 8—20, 22—29.

er det, som svarer til omtrent de 2 sidste Sider af den trykte Tekst, og som, således som ovenfor¹ anført, for den ganske overvejende Del beskæftiger sig med Danmark Øst for Sundet.

Som allerede nævnt tidligere,² findes der endnu 2 Tekster af de årbogsagtige Optegnelser, nemlig i Rigsarkivets Håndskrift Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 6 og i Ny kgl. Saml. 4to 1263. De er dog begge først skrevne i det 18. Århundrede; og selv om dette selvfølgelig ikke på Forhånd udelukker, at de kunde have Interesse, viser den første af dem så nært et Slægtskab med den trykte Tekst, og den anden så nært et Slægtskab med Teksten i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083,³ at der ikke er Grund til at gå nærmere ind på dem. Kun skal det nævnes, at Overensstemmelsen mellem Teksten i Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 6 og den trykte Tekst er så stor, at der synes at være tilstræbt (men ganske vist ikke altid opnået) en ikke blot ordret, men endogså bogstavret Lighed mellem dem.

XI.

Når vi efter at være kommet til Ende med den foranstående Detail-Undersøgelse vil samle Hovedtrækkene af dens Resultater, går disse ud på følgende.

Allerede den gamle Arvid Trolle († 1505) har vist Interesse for sin Slægts Historie, således som det fremgår af Håndskriftet B 4 i Stockholms kongelige Bibliotek. Og denne hans slægtshistoriske Interesse fremtræder betydelig stærkere hos hans Datter af 3. Ægteskab, Anne Trolle († 1560), der var gift med Axel Urup († 1540); men hendes slægtshistoriske Arbejder kendes kun som et Afsnit af den under Helvig Kaas's Navn gående Slægtebog.

Anne Trolles Arbejde er dernæst, efter hvad man må antage, kommet i Hænderne på Vibeke Podebusk († 1596), der var gift med Evert Bild († 1567); men ligesom Anne Trolle ikke selv navngiver sig i sit Slægtebogsarbejde, gælder det samme om Vibeke Podebusk i det ældste af de Håndskrifter (i det danske Rigsarkivs Manuskriptsamling, Almindelig dansk-norsk Personalhistorie Nr. 12b), som man af indre Grunde foranlediges til at sætte i For-

¹ S. 36.

² S. 28, 29 og 32.

³ Ny kgl. Saml. 4to 1263 S. 371 f. mangler dog den samme Række Notitser til Christiern II.s Historie, der er omtalt ovfr. S. 34 som manglende også i den trykte Tekst, men har til Gengæld alle de Ønsker om en salig Opstandelse, der, som nævnt ovfr. S. 36, findes i den trykte Tekst, men ikke i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083. I Ny kgl. Saml. 4to 1263 er Optegnelserne delte i 2 Afdelinger på samme Måde som i Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 (se her ovfr. S. 36), dog således, at det Stykke, der skiller de 2 Afdelinger fra hinanden, er betydelig kortere i Ny kgl. Saml. 4to 1263, hvor det kun udgør én Side (S. 392), end i det andet Håndskrift.

bindelse med hende. Og at det er hele det pågældende Håndskrifts (eller dets Forlægs) Tekst, i hvis Tilblivelse Vibeke Podebusk har været delagtig, kan ikke bevises.

Noget udvidet Kendskab til Vibeke Podebusks Forfatterskab fås ikke af de med det sidstnævnte Håndskrift beslægtede Tekster i Klevenfeldts »Collect. geneal. Dan.«, i den såkaldte »Dürring-Rosenkrantz's Slægtebog« og i et Håndskrift i Ribe Katedralskole. Og en Tekst i Thottske Saml. Fol. 1136, der ifølge sit nuværende Indhold må være yngre end Vibeke Podebusks Tid, viser Slægtskab både med det danske Rigsarkivs ovennævnte ældre anonyme Håndskrift og med Anne-Trolle-Afsnittet i Helvig Kaas's Slægtebog.

Medens de nu anførte Tekster ikke har nævnt Vibeke Podebusk som Forfatter, er Forholdet et andet i Håndskriftet »Danska geneal. m. m. 6« i Landsarkivet i Lund, hvor et bestemt Afsnit siges afskrevet efter en af Vibeke Podebusk i 1550 skreven Slægtebog, hvad der dog for det angivne Årstals Vedkommende må være urigtigt. Og efter, hvad det lundske Håndskrift selv opgiver, har Vibeke Podebusks Bog ikke været Kilden for Håndskriftet lige til dets Slutning, uden at der dog gives nogen Oplysning om, hvorfra da denne ret omfangsrige Slutning af det er hentet.

I et andet Håndskrift, Thottske Saml. Fol. 1082, taler Vibeke Podebusk selv i 1. Person, idet hun nævner »mine« 8 Aner på fædrene og »mine« 8 Aner på mødrene Side; men bortset herfra og fra nogle ikke særlig omfattende Meddelelser om Podebusk'er og om Efterkommere efter dem indeholder Håndskriftet intet af egentlig Slægtebogskarakter, som der er Grund til at tillægge Vibeke Podebusk.

Håndskriftet Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 meddeler adskillige Efterretninger om Begivenheder, der først er indtrufne efter Vibeke Podebusks Død. Det har imidlertid tillige de nylig nævnte, fra Vibeke Podebusk hidrørende Oplysninger om hendes Aner, dog uden at hun her taler i 1. Person, og viser også på andre Steder en ikke ringe Interesse for Familien Podebusk; men på den anden Side er der adskillige Tegn, der kunde tyde på, at dets Forlæg har fået Tilføjelser af et eller flere af Anne Trolles Børn efter deres Moders Død. Og dette fremgår ikke blot af Håndskriftets Slægtebogsdelen, men også af de i det indeholdte annalistiske Optegnelser, der må antages at være påvirkede ikke alene af Vibeke Podebusk, men tillige af Anne Trolles Børn og af Erik Madssøn Bølle.

Af de øvrige ovenfor nævnte Håndskrifter anfører Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 6 (i Rigsarkivet) hele 3 Gange Kilder, der skal være skrevne 1550, hvad der dog i alt Fald for de 2 Ganges Vedkommende næppe er rigtigt. Håndskriftet viser Slægtskab med Gl. kgl. Saml. Fol. 1083, men er ikke afskrevet derefter og kan over-

hovedet ikke siges at kaste synderlig klarere Lys over Spørgsmålet om Vibeke Podebusks Forfatterskab. Det sidste gælder også om det ligeledes i Rigsarkivet opbevarede, betydelig mere kortfattede Håndskrift af den samme Samling, Gener. 4to 43 (der ikke usandsynlig er afskrevet efter Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 6) samt om Thottske Saml. 4to 1885. En særlig Del af dette sidste Håndskrift er en »Extract af een Slægtebog, som førte denne Titel: Een Slægte-Bog meeste Parten af de Axelsønner«, og et tilsvarende Afsnit forekommer ligeledes i Håndskriftet Ny kgl. Saml. 4to 1263; i alt Fald dette Afsnits Begyndelse viser en ikke ringe Interesse for Familien Podebusk og for Familier, som er nær beslægtede med den.

I Korthed kan det da siges, at selv om man i de Håndskrifter, der af den ene eller den anden Grund er blevet regnede for Vibeke-Podebusk-Håndskrifter, vil se bort fra sådanne Afsnit, som nødvendigvis må være forfattede efter Vibeke Podebusks Død, er det ikke meget, hvortil man af ganske uafviselige ydre eller indre Grunde må tillægge hende Forfatterskabet. Og på mange Steder af det dårlig overleverede Håndskrift-Materiale kan man ganske vist ikke benægte Muligheden af, at det er gået gennem hendes Hænder; men på andre Steder turde det efter, hvad der er fremsat ovenfor, være ubestrideligt, at hun må dele Æren for Forfatterskabet med Anne Trolle Arvidsdatter og formentlig også med dennes Børn. Og hvad de tilhørende annalistiske Optegnelser angår, har også Sophie Ruds Mand Erik Madsson Bølle spillet en Rolle, der dog måske kun har været af et meget beskedent Omfang.

I det hele er det selvfølgelig i mangfoldige Tilfælde umuligt at drage bestemte Grænser mellem de forskellige mulige Forfatteres Andel i de bevarede Tekster. Det kan nævnes, at der i mange af Teksterne efter Omtalen af den ovennævnte Ture Stensson Bjelkes Enkes Giftermål med Krister Nilsson Vasa og af Børnene af dette Ægteskab findes en Bemærkning, der lyder: »Daa ere wii alle sydschind och nestsydschindbørn, som forschriffuedt staar.¹ Og ganske vist er en tilsvarende Bemærkning ikke påtruffen i Anne-Trolle-Afsnittet i Helvig Kaas's Slægtebog. Men Anne Trolle stod langt nærmere ved de pågældende svenske Slægter, end Vibeke Podebusk gjorde, idet den sidste var 2 Slægtled yngre, uden at disse 2 Slægtled havde bragt hende ny svenske Familieforbindelser; og

¹ RA. MS. Almindelig dansk-norsk Personalhistorie Nr. 12b Bl. 20a. Sstds. Nr. 16b S. 369. Teksten i Ribe Katedralskole, Grønlunds Samlinger VI. 61 under T, Bl. 11a. Lunds Landsarkiv, »Danska geneal. m. m. 6« Bl. 46a (her er dog Ordet »wii« rettet til »di«). Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 79a. RA. Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 6 Bl. 53b. Sstds., Gener. 4to 43 Bl. 12b. Thottske Saml. 4to 1885, et Bl. 34b.

der kan derfor formentlig siges at være en stærk Sandsynlighed for, at den citerede Bemærkning oprindelig skriver sig fra Anne Trolle og ikke fra Vibeke Podebusk.

I et andet Tilfælde er det derimod vanskeligere at klare Forholdet mellem de forskellige Forfattere. Allerede Anne-Trolle-Afsnittet i Helvig Kaas's Slægtebog¹ har om en mindre bekendt svensk Adelsdame² den noget dunkle Bemærkning, at »hun fuor fandenn i woldt«; og dette gentages i en Række andre Tekster, delvis dog i en noget forvansket Skikkelse (formodentlig fordi vedkommende Skriver ikke har forstået Meningen),³ ligesom Bemærkningen findes i den korte Form i de Slægtebogstekster, der må antages oprindelig at hidrøre fra Lisbet Huitfeldt.⁴ I nogle af de her ovenfor behandlede Tekster fremtræder Meddelelsen imidlertid i en udvidet Redaktion, idet Ordene: hun fór Fanden i Vold her har fået Tilføjelsen: »till Lybech med en piber, som tiende her Laffue Brahe till Krogholm«. ⁵ Men om denne Tilføjelse hidrører fra Vibeke Podebusk eller fra en anden, turde det være lige så vanskeligt at afgøre som, hvorvidt den skyldes sædelig Indignation hos Beretteren eller blot Interesse for Skandalen.

Her skal endnu meddeles en Fortegnelse over samtlige ovenfor nævnte Håndskrifter med Angivelse af de Steder, hvor de omtales:

Rigsarkivet:

Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73: S. 41.

do Gener. 4to 6: S. 28—31, 38, 39—40, 41.

do Gener. 4to 43: S. 30, 34, 40, 41.

do Gener. 4to 45: S. 1.

MS. Alm. dansk-norsk Personalhist. Nr. 12b: S. 9—12, 13—14, 15, 16—17, 20—21, 22, 27, 38—39, 40, 41.

do 16b (»Düring-Rosenkrantz's Slægtebog«): S. 2, 12, 13—14, 15—16, 17, 39, 40, 41.

do 16c (Helvig Kaas's Slægtebog): S. 6—9, 10—11, 12, 18, 19, 20, 27, 28, 31, 32—34, 35, 38, 39, 40, 41.

do 20 (Klevenfeldt, »Collect. geneal. Dan.«): S. 12—13, 39.

¹ Bl. 135b.

² Hun hed Kirstine Amundsatter Ulf sax og anføres i Anrep, Svenska adelns ättar-taflor IV. 473, men uden noget Fødsels- eller Dødsår.

³ RA. MS. Almindelig dansk-norsk Personalhistorie Nr. 12b Bl. 6a. Sstds. Nr. 16b S. 361 (her i Formen: »hand farrer fanden i wold«(!)). Teksten i Ribe Katedralskole, Grønlands Samlinger VI. 61 under T, Bl. 3b (ligeledes). Thottske Saml. Fol. 1136 Bl. 7a.

⁴ RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 46 b. Ny kgl. Saml. Fol. 772 Bl. 27a. Thottske Saml. Fol. 1079 Bl. 20b. (Jfr. om disse 3 Håndskrifter: Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 3—6, 9. R. II. 32 og 9. R. V. 2—10).

⁵ Lunds Landsarkiv, »Danska geneal. m. m. 6« Bl. 37a (Udvidelsen fremtræder her som en senere Tilføjelse, skreven med en anden Hånd). Gl. kgl. Saml. Fol. 1083 Bl. 67a—b. RA. Gen.-her. Selsk., Gener. 4to 6 Bl. 35b. Sstds., Gener. 4to 43 Bl. 6a. Thottske Saml. 4to 1885, et Bl. 8b—9a.

Det kongelige Bibliotek:

Gl. kgl. Saml. Fol. 1083: S. 2, 23—28, 29—30, 32, 34—37, 38, 39, 40, 41.

do Fol. 1085: S. 37—38.

Thottske Saml. Fol. 1077: S. 15.

do Fol. 1079: S. 41.

do Fol. 1082: S. 23—24, 25, 33—35, 39.

do Fol. 1136: S. 12, 16—19, 39, 41.

do 4to 1871: S. 6, 22, 24.

do 4to 1885: S. 30—31, 40, 41.

Ny kgl. Saml. Fol. 772: S. 41.

do 4to 1263: S. 31—32, 38, 40.

Ribe Katedralskoles Bibliotek:

Grønlunds Samlinger VI. 61, Bogstav T: S. 12, 15—16, 17, 39, 40, 41.

Landsarkivet i Lund:

Danska geneal. m. m. 6: S. 2, 4, 6, 11, 19—22, 25, 26—27, 28, 29, 39, 40, 41.

Det kongelige Bibliotek i Stockholm:

B 4: S. 3—5, 9—10, 32—33, 38.
